

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA POSLOVANJA PODJETJA ISTRABENZ PLINI
D.O.O. V LETU 2000**

Ljubljana, oktober 2002

ERIKA ZERBO

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica
tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom

_____, in dovolim objavo diplomskega
dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____.

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1. PREDSTAVITEV PODJETJA	3
2. ANALIZA USPEŠNOSTI POSLOVANJA IN POSLOVNEGA USPEHA	5
2.1. ANALIZA RENTABILNOSTI	6
2.2. ANALIZA POSLOVNEGA USPEHA	8
2.2.1. Analiza poslovnega izida	8
2.2.2. Analiza prihodkov	10
2.2.3. Analiza odhodkov	12
2.2.4. Analiza ekonomičnosti	13
2.3. ANALIZA SREDSTEV PODJETJA	15
2.3.1. Analiza stalnih sredstev	16
2.3.1.1. Obseg in struktura stalnih sredstev	17
2.3.1.2. Odpisanost osnovnih sredstev	19
2.3.2. Analiza gibljevih sredstev	19
2.3.2.1. Obseg in struktura gibljevih sredstev	20
2.3.2.2. Hitrost obračanja obratnih sredstev	21
3. ANALIZA POSLOVNIH FUNKCIJ	23
3.1. ANALIZA ZAPOSLENIH	23
3.1.1. Obseg in struktura zaposlenih	24
3.1.2. Dinamika zaposlenih	25
3.1.3. Tehnična opremljenost dela	26
3.1.4. Izkoriščenost delovnega časa	27
3.2. ANALIZA NABAVE	28
3.2.1. Obseg in struktura nabave	28
3.2.2. Primerjava obveznosti do dobaviteljev in terjatev do kupcev	29
3.3. ANALIZA PROIZVODNJE	30
3.3.1. Analiza produktivnosti	31
3.4. ANALIZA PRODAJE	32
3.4.1. Obseg in struktura prodaje	32
3.4.2. Dinamika prodaje	34
3.5. ANALIZA FINANCIRANJA	35
3.5.1. Obseg in struktura virov financiranja	36
3.5.2. Plačilna sposobnost	38

3.5.3. Finančna stabilnost	39
4. SKLEP	41
LITERATURA	44
VIRI	45

UVOD

Podjetje je ekonomsko, organizacijsko, finančno in pravno določena enota, ki samostojno opravlja določene naloge v družbenoekonomskih zakonitostih s ciljem, doseči čim boljši rezultat. Podjetje skrbi za svojo poslovno enotnost in za minimalno kadrovske ter ekonomsko moč, ki mu omogoča prevzemanje tveganja za boniteto svojega poslovanja, ki se stalno in objektivno preizkuša na trgu. Temeljni cilj poslovanja podjetja je rentabilnost sredstev oz. dobičkonosnost.

Gospodarjenje je zavestna človeška dejavnost s katero skušamo zmanjševati omejenost dobrin, s katerimi zadovoljujemo družbene in individualne potrebe. Glavni procesi gospodarjenja se v sodobnih družbah odvijajo v podjetjih, čeprav gospodarji tudi posamezniki. Poleg dobičkonosnih podjetij gospodarijo tudi nedobičkonosna podjetja, razlike so le v ciljih, ki jih ene in druge zasledujejo (Pučko, 2001, str. 2).

Eden od najbolj pogostih razlogov za neustrezno odločanje v podjetju in posledično za skromne poslovne rezultate je premajhno poznavanje poslovanja ali njegovega dela, o katerem odločamo. Slabo poznavanje poslovanja podjetja, o katerem odločamo, pa je pogosto povezano z njegovim nesistematičnim spoznavanjem. Ustrezno spoznavanje predmeta odločanja zavisi predvsem od ustreznega pristopa, procesa spoznavanja. Takšna splošna, sistematična pot k spoznavanju pa je prav analiza poslovanja (Bošnjak, 1999, str. 12). Na našem prostoru se je najbolj uveljavila Lipovčeva opredelitev analize poslovanja. Pojmuje jo kot proces spoznanja poslovanja konkretnega podjetja, kot pripravo na odločanje v podjetju ali v njegovih organizacijskih enotah o izboljšanju uspešnosti poslovanja s stališča uporabnika analize. Takšno pojmovanje ne pomeni le ocenjevanja, ampak tudi miselno oblikovanje rešitev problemov poslovanja. Analizo poslovanja lahko označimo s štirimi bistvenimi sestavinami, in sicer s problemom, predmetom, namenom in ciljem (Pučko, 2001, str. 4).

Problem analize poslovanja, kot tudi mojega diplomskega dela je ugotavljanje uspešnosti poslovanja podjetja na podlagi dobljenih izračunov, predlaganje ukrepov za izboljšanje uspešnosti in ugotavljanje koliko so k tej uspešnosti prispevale posamezne poslovne funkcije. *Predmet* analize poslovanja je podjetje in njegovo poslovanje. V mojem diplomskem delu je predmet analize poslovanje podjetje Istrabenz plini d.o.o. in njegovo poslovanje v letu 2000. *Namen* analize poslovanje je večstransko določen, in sicer z ekonomskega, organizacijskega in uporabniškega vidika. Ekonomska določenost namena analize poslovanja nam pomaga izboljševati ekonomsko uspešnost poslovanja podjetja, organizacijska določenost namena analize poslovanja pa nam omogoča dosegati smotrnost doseganja ciljev podjetja. Uporabniška določenost namena analize poslovanja pa je odvisna od interesov uporabnikov analize poslovanja (Pučko, 2001, str. 4). Namen analize poslovanja podjetja Istrabenz plini d.o.o., je zagotoviti uporabnikom analize, torej

poslovodstvu, sprejemanje ustreznih odločitev glede izboljšanja poslovanja podjetja. *Cilj* analize poslovanja pa je spoznavanje poslovanja podjetja in ugotavljanje problemov ter prednosti v poslovanju podjetja. Cilj mojega diplomskega dela je analizirati poslovanje podjetja Istrabenz plini d.o.o. v letu 2000 in dobljene rezultate primerjati z rezultati v letu 1999 ter ugotavljati odstopanja.

Poslovanje podjetja Istrabenz plini d.o.o. je ocenjeno na osnovi podatkov iz bilanc stanja in bilanc uspeha za leti 1999 in 2000 ter iz ostalih dosegljivih podatkov v podjetju. Kot primerjalno osnovo sem uporabila dosežke podjetja v letu 1999. Pri analiziranju poslovanja sem uporabila več metod, kot so metoda razčlenjevanja, metoda primerjanja, metoda izločevanja, metoda osamljanja in metoda strnjevanja (Rebernik, 1994, str. 187).

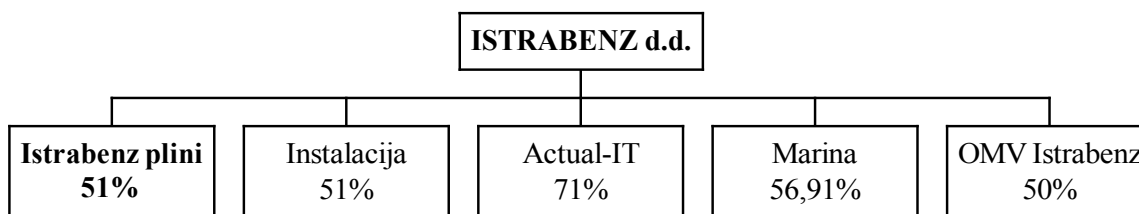
Vsebina diplomskega dela je razdeljena na 4 poglavja. V prvem poglavju predstavljam podjetje. V drugem poglavju analiziram uspešnost poslovanja in poslovni uspeh. V tem okviru proučujem rentabilnost, poslovni uspeh in sredstva podjetja. V okviru poslovnega uspeha analiziram poslovni izid, prihodke in odhodke ter ekonomičnost. V okviru sredstev podjetja analiziram stalna in gibljiva sredstva. V tretjem poglavju pa analiziram poslovne funkcije. V njihovem okviru analiziram prvič, zaposlene, v sklopu katerih analiziram obseg in strukturo zaposlenih, dinamiko zaposlenih, tehnično opremljenost dela ter izkoriščenost delovnega časa. Drugič, analiziram nabavo, v sklopu katere analiziram obseg in strukturo nabave ter primerjam obveznosti do dobaviteljev in terjatev do kupcev. Tretjič, analiziram proizvodnjo, in sicer produktivnost, četrtič, analiziram prodajo, osredotočim se na analizo obsega in strukture prodaje ter dinamiko prodaje. Petič, pa analiziram financiranje, in sicer obseg in strukturo virov financiranja, plačilno sposobnost ter finančno stabilnost. Diplomsko delo zaključujem s četrtim, sklepnim poglavjem kjer izpeljem nekatere glavne ugotovitve in opredelim glavne probleme podjetja ter omejitve oz. probleme s katerimi sem se pri izdelavi diplomskega dela srečala.

Pri analizi poslovanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. analiziram podatke za leto 2000 in jih primerjam s podatki iz leta 1999. Ker analiza temelji na časovni primerjavi in je pri analizi potrebno izločiti vpliv inflacije v proučevanem obdobju, vse vrednostno izražene podatke iz leta 1999 inflacioniram z indeksom cen življenjskih potrebščin, ki je uradni indikator stopnje inflacije v Republiki Sloveniji. Podatke iz bilance stanja inflacioniram na raven cen v letu 2000 z indeksi december 2000/december 1999, podatke iz bilance uspeha pa z indeksi januar-december 2000/januar-december 1999. Po podatkih statističnega urada Republike Slovenije sta navedena indeksa znašala $I_{\text{dec00}/\text{dec99}} = 108,9$ in $I_{\text{jan-dec00}/\text{jan-dec99}} = 108,9$. Podatki v tabelah (od 1 do 26) so vsi v stalnih cenah.

1. PREDSTAVITEV PODJETJA ISTRABENZ PLINI D.O.O.

Podjetje Istrabenz plini d.o.o. je del skupine Istrabenz d.d. Koper. Začetki podjetja Istrabenz plini segajo v leto 1952, ko je Istrabenz v svojo dejavnost vključil trgovino z naftnimi plini. Skupina Istrabenz d.d. se je začela oblikovati v začetku devetdesetih let (1991) s privatizacijo in preoblikovanjem podjetja Istrabenz, ki je svoje temeljne dejavnosti preneslo v hčerinske združbe. Skupina Istrabenz je danes mednarodna skupina povezanih podjetij, ki delujejo na štirih trgih: slovenskem, italijanskem, hrvaškem in bosanskem. V zadnjem desetletju je svoje prihodke povečala za več kot petkrat. Kapitalske povezave skupine Istrabenz lahko vidimo na sliki 1.

Slika 1: Kapitalske povezave skupine Istrabenz d.d.

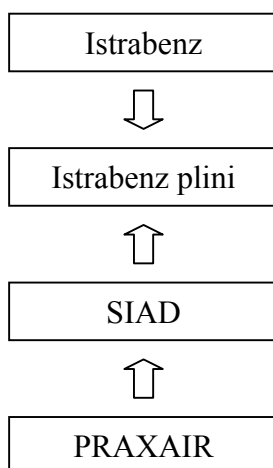
Vir: Poslovno poročilo skupine Istrabenz d.d. za leto 2000.

S plinsko dejavnostjo so se začeli ukvarjati v letu 1952 v Kopru s skromnimi koraki v tedanji coni B svobodnega tržaškega ozemlja. V kasnejših letih se je enota iz Kopra preselila v Sermin, kjer je v novih industrijskih objektih začela delovati polnilnica utekočinjenega naftnega plina in ogljikovega dioksida ter polnilnica kisika, povpraševanje pa je naraščalo predvsem po tehničnih plinih v industriji. Za podjetje je bilo prelomno leto 1990, ko je svoj kapital in znanje povežalo z italijanskim partnerjem SIAD-om (49% delež v podjetju), s čimer je podjetje postalo tudi del evropske konfederacije Praxair, vodilne skupine v svetu na področju novih tehnologij uporabe tehničnih plinov, kar lahko vidimo na sliki 2. S povezavo so si zagotovili pline vrhunske kakovosti in najsodobnejša tehnološka znanja.

Po standardni klasifikaciji dejavnosti podjetje spada med proizvodna in srednje velika podjetja, čeprav nima dejanske proizvodnje. Podjetje nabavlja surovine, in sicer utekočinjene naftne pline (v tonah), katere pripelje do skladišča (s tovornjaki-cisternami) in jih skladišči v velikih rezervoarjih. Utekočinjene naftne pline po potrebi meša in jih polni v cisterne za končnega kupca. Kot proizvodni del se smatra, pretvorba utekočinjenih naftnih plinov v tehnične pline, ki jih polnijo v jeklenke (s pomočjo ene faze). Prednosti takih srednje velikih podjetij so predvsem v inovativnosti, hitri rasti, hitri prilagodljivosti razmeram na trgu, sprejemanju novih izzivov itd. (Reid, 1993, str. 225). Poleg nemotene oskrbe s surovinami podjetje trgu ponuja tudi obsežne inženiring storitve. Istrabenz plini je

od leta 1996 (prej Istragas) edini slovenski član evropskega združenja EIGA-European Industrial Gases Association, katerega cilj je olajšati in pospeševati razvoj plinske dejavnosti in predvsem izboljšati pogoje poslovanja združb v tej dejavnosti.

Slika 2: Mednarodne povezave podjetja Istrabenz plini d.o.o.

Vir: Poslovno poročilo podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 2000.

V prilogi 1 prikazujem organizacijsko strukturo podjetja Istrabenz plini, na vrhu katere je direktor, pod njim pa so razvrščeni vodje posameznih sektorjev, in sicer vodje kadrovskega sektorja, novih tehnologij, informacijskih služb, finančno-računovodskega sektorja, tehničnega sektorja ter komercialnega sektorja. Tehnični vodja in komercialni vodja pa sta še naprej razčlenjena na posamezne vodje in ostale delavce.

Vizija podjetja Istrabenz plini je postati vodilno podjetje v plinski dejavnosti in razširiti svoje delovanje na sosednje države ter pridobiti večinski delež v Celjskih plinih, Evroplinu Trbovlje in Plinarni Maribor.

Poslanstvo podjetja temelji predvsem na:

- trajnem izpolnjevanju zahtev in pričakovanj kupcev v zvezi s kakovostjo, varnostjo, uporabnostjo, zanesljivostjo izdelkov in storitev,
- zgrajenim sistemom varnosti za vse, ki so kakorkoli povezani s podjetjem, kot tudi za širšo družbeno skupnost, se trudijo zagotavljati nemoteno, predvsem pa varno delovanje,
- tesnem sodelovanju in skupnem ravnanju (koevolucija) s kupci in dobavitelji,
- visoki stopnji zaupanja med vsemi zaposlenimi, sodelovanju in pretoku informacij, stalnim izobraževanjem in teamskim delom.

Temeljne vrednote podjetja so:

- celovita kakovost poslovanja,

- varnost,
- razvijanje znanja zaposlenih,
- pripadnost zaposlenih.

Podjetje daje velik poudarek varnosti, saj je delo s plini zelo tvegano. Nenehna skrb za varnost je odgovornost vodstva in vsakega posameznika, ki je zaposlen v podjetju Istrabenz plini. Notranji sistem varnosti je v popolnem soglasju z veljavno zakonodajo. Letni program varnosti je opredeljen s terminkim načrtom aktivnosti, ki vključuje zlasti notranje in zunanje inšpekcijske preglede ter strokovna izobraževanja zaposlenih. Poleg varnosti skrbi podjetje tudi za okolje. Z rešitvami, ki nastajajo v sodelovanju z uveljavljenimi strokovnjaki zmanjšujejo porabo energije v različnih industrijskih panogah in izboljšujejo odnos do okolja. Nekateri izmed tehničnih plinov, ki jih podjetje ponuja so nepogrešljivi del sodobnih ekoloških rešitev. Ozon sodeluje pri kemijski oksidaciji spojin, prisotnih v odpadnih vodah, kisik uporabljajo pri čiščenju odpadnih vod, onesnaženih s škodljivimi spojinami in pri sežiganju odpadkov, ogljikov dioksid pa je pomemben pri nevtralizaciji alkalnih odpadnih voda.

V nadaljevanju diplomskega dela analiziram poslovanje podjetja v letu 2000 in dobljene rezultate primerjam z rezultati v letu 1999 ter ugotavljam odstopanja.

2. ANALIZA USPEŠNOSTI POSLOVANJA IN POSLOVNEGA USPEHA

Pojem gospodarjenja je tesno povezan z uresničevanjem splošnega ekonomskega načela doseganja maksimalnega učinka (koristi) z danimi sredstvi ali doseganje danega učinka (koristi) z minimalnimi sredstvi. Ekonomsko načelo lahko opredelimo, kot načelo čim večjega učinka (rezultata, cilja) po enoti sredstev. To lahko zapišemo kot:

$$Uspešnost\ gospodarjenja = \frac{cilj\ gospodarjenja}{sredstva\ za\ doseganje\ cilja}$$

Navedenemu razmerju pravimo mera uspešnosti gospodarjenja, ki nam omogoča primerjavo in kriterij izbire med različnimi možnostmi porabe sredstev (Žnidaršič Kranjc, 1995, str. 203).

Poslovni uspeh ne more sam po sebi predstavljati mero uspešnosti poslovanja podjetja, kajti izmeriti ga moramo v skladu z načelom racionalnosti z vlaganji, ki so bila potrebna za doseg tega uspeha. Zato danes kot temeljno mero uspešnosti gospodarjenja računamo rentabilnost:

$$\text{Rentabilnost} = \frac{\text{rezultat}}{\text{vlaganja}}$$

V preteklosti pa sta bili pomembni dve meri uspešnosti poslovanja, ekonomičnost in produktivnost. V naravnem gospodarstvu so bili ljudje bolj uspešni, če so z enakim delom ali v enakem času proizvedli večjo količino proizvodov in storitev ali pa v čim krajšem času, s čim manj dela proizvedli določeno količino uporabnih vrednosti. Odnosu med količino proizvodov in storitev izraženih v fizičnih enotah pravimo produktivnost dela (Pučko, Rozman, 2000, str. 248-249).

$$\text{Produktivnost dela} = \frac{\text{količina uporabnih vrednosti}}{\text{količina dela v urah}}$$

Ekonomičnost smo v zgodovinskem razvoju opredelili kot razmerje med uporabno vrednostjo proizvodov in storitev ter vrednostjo, ki smo jo zanje dobili na trgu. Ta mera uspešnosti pa je bila pomembna v času blagovne menjave. Gledano z vidika podjetja si lahko predstavljamo, da smo proizvode in storitve zamenjali za delovne predmete, delovno silo, delovna sredstva in storitve. Produktivnost in ekonomičnost se običajno gibljeta v isti smeri (Pučko, Rozman, 2000, str. 275).

$$\text{Ekonomičnost} = \frac{\text{količina proizvedenih proizvodov}}{\text{potrošeno}}$$

2.1. ANALIZA RENTABILNOSTI

Rentabilnost izraža temeljno mero uspešnosti današnjih podjetij in je izražena kot razmerje med določenim donosom (dobiček, čisti dobiček) in povprečnimi, za to potrebnimi vlaganji. V odvisnosti od tega, kaj opredelimo kot donos in kaj kot vlaganja, lahko pridemo do različnih koeficientov rentabilnosti. Lahko nas zanima rentabilnost celotnega investiranega premoženja v podjetju ali pa samo posameznih delov premoženja.

Kadar želimo izračunati rentabilnost v danem, konkretnem podjetju, moramo podatke za to jemati iz računovodskih izkazov. Za izračun rentabilnosti potrebujemo tako bilanco stanja kot tudi bilanco uspeha (Rebernik, 1994, str. 188).

Du Pontov sistem povezanih kazalcev, ki sem ga uporabila pri izračunu količnika rentabilnosti sredstev (ROA) podjetja Istrabenz plini d.o.o. povezuje rentabilnost s količnikom obračanja sredstev in ekonomičnostjo (Pearce, Robinson, 1994, str. 203). Z vidika lastnikov podjetij predstavljajo vlaganja angažiran njihov kapital. Na ta način pridemo do ugotovitve, da je rentabilnost kapitala (ROE) temeljni kazalec poslovne

uspešnosti podjetja (čisti dobiček/povprečna vrednost kapitala). To razmerje nam pove, da bo rentabilnost večja če bodo ustvarili večji dobiček z istim kapitalom ali pa enak dobiček z manj kapitala (Žnidaršič Kranjc, 1995, str. 231). Pri izračunavanju tega količnika moramo paziti na to, da se naslanjamo na računovodsko vrednost kapitala (Pučko, 2001, str. 153).

$$\text{Kol. rentabilnosti sredstev (ROA)} = \frac{\text{dobiček}}{\text{povprečna sredstva}} = \frac{\text{prihodki} - \text{odhodki}}{\text{povprečna sredstva}} =$$

$$= \left(1 - \frac{\text{odhodki}}{\text{prihodki}}\right) * \text{obračanje sredstev} = \left(1 - \frac{1}{E}\right) * \text{obračanje sredstev}$$

$$\text{Kol. rentabilnosti kapitala (ROE)} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{povprečna vrednost kapitala}}$$

Tabela 1: Izračun rentabilnosti sredstev in rentabilnosti lastnega kapitala podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Prihodki	2.091.850	2.515.057	120,2
Odhodki	1.798.930	2.080.342	115,6
Ekonomičnost	1,163	1,209	104,0
Povprečna vrednost sredstev	3.180.267	3.820.417	120,1
Obračanje sredstev	0,657	0,658	100,2
Čisti dobiček	249.698	363.363	145,5
Povprečna vrednost kapitala	2.181.748	2.829.420	129,7
ROA (v%)	9,2	11,4	123,9
ROE (v%)	11,4	12,8	112,3

Vir: Bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 ter bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

Iz tabele 1 je razvidno, da je v letu 2000 prišlo do povečanja rentabilnosti sredstev in rentabilnosti kapitala. Rentabilnost sredstev je v letu 1999 znašala 9%, kar pove, da je podjetje na 100 SIT sredstev ustvarilo 9 SIT dobička, v letu 2000 pa 11%, kar pomeni, da je podjetje na 100 SIT sredstev ustvarilo 11 SIT dobička. Rentabilnost sredstev se je v letu 2000 glede na predhodno leto povečala za skoraj 24%. Razlog za povečanje rentabilnosti sredstev je predvsem povečanje ekonomičnosti v letu 2000 za 4% glede na leto 1999 in nespremenjene vrednosti količnika obračanja sredstev. Rentabilnost kapitala je v letu 1999 znašala 11%, kar pove, da je podjetje na 100 SIT kapitala ustvarilo 11 SIT dobička, v letu 2000 pa 13%, kar pomeni, da je podjetje na 100 SIT kapitala ustvarilo 13 SIT dobička. Rentabilnost kapitala se je v letu 2000 glede na predhodno leto povečala za 12%. Razlog

za manjše povečanje rentabilnosti kapitala je predvsem v tem, da se je poleg povečanja čistega dobička za slabih 46% povečala tudi povprečna vrednost kapitala za 30%.

2.2. ANALIZA POSLOVNEGA USPEHA

Poslovni uspeh ugotavlja računovodstvo z izdelavo bilance uspeha, ki prikazuje tudi nastajanje tega uspeha, saj prikazuje tokove prihodkov in tokove porabljenih vrednosti. Čeprav s poslovnim uspehom razumemo čisti dobiček, moramo strukturo poslovnega uspeha usmerjati na celoto tokov nastajanja tega uspeha (Pučko, 2001, str. 150). Bilanca uspeha je podrobno razčlenjena postavka čistega rezultata (dobička) v bilanci stanja, kjer se pojasnjuje njegovo oblikovanje, lahko pa tudi delitev (Stepko, 1991, str. 59).

2.2.1. Analiza poslovnega izida

Poslovni izid (dobiček ali izguba) je razlika med prihodki in odhodki, ki jih ima podjetje v določenem obračunskem obdobju. Dobiček je razlika med vsemi prihodki in odhodki, ki se pojavljajo v proučevanem obdobju, če so seveda prihodki večji od odhodkov. Je pozitivni poslovni izid in kot takšen nasprotje izgubi, ki je negativni poslovni izid.

Temeljne vrste poslovnega izida so poslovni izid (dobiček ali izguba) iz rednega delovanja, celotni poslovni izid (celotni dobiček ali celotna izguba), celotni poslovni izid po odbitku poravna izgube iz prejšnjih let, celotni poslovni izid po odbitku prevrednotovalnega popravka poslovnega izida in čisti poslovni izid (čisti dobiček ali izguba). Pomembne so tako za zunanje kot tudi za notranje uporabnike. Druge vrste poslovnega izida so prispevek za kritje, kosmati poslovni izid skupaj s finančnimi odhodki, celotni poslovni izid skupaj z deleži zaposlenih v njem in dohodek (Slovenski računovodski standardi, 2002, str. 140). Ugotavljamo lahko tudi ločeni poslovni izid in sicer poslovni izid iz poslovanja, ki je razlika med prihodki in odhodki iz poslovanja. Poslovni izid iz financiranja je razlika med prihodki in odhodki iz financiranja, izid izrednih vplivov je pa razlika med izrednimi prihodki in izrednimi odhodki. Vsota poslovnega izida iz poslovanja, financiranja in izrednih vplivov je celoten poslovni izid (Turk, Melavc, 1995, str. 82).

Iz tabele 2 in slike 3 je razvidno, da se je vrednost čistega dobička v letu 2000 povečala za slabih 46% glede na leto 1999. Dobiček iz poslovanja je v letu 1999 predstavljal 95% čistega dobička, v letu 2000 pa se je zmanjšal na 84% čistega dobička. Vrednost dobička iz poslovanja pa se je v letu 2000 povečala za 28% glede na predhodno leto. Dobiček iz financiranja je v letu 1999 predstavljal približno 15% čistega dobička, v letu 2000 pa se je podvojil, njegova vrednost se je v letu 2000 glede na leto 1999 povečala za zavidljivih 200%. Takega povečanja dobička iz financiranja je predvsem posledica večjega povečanja

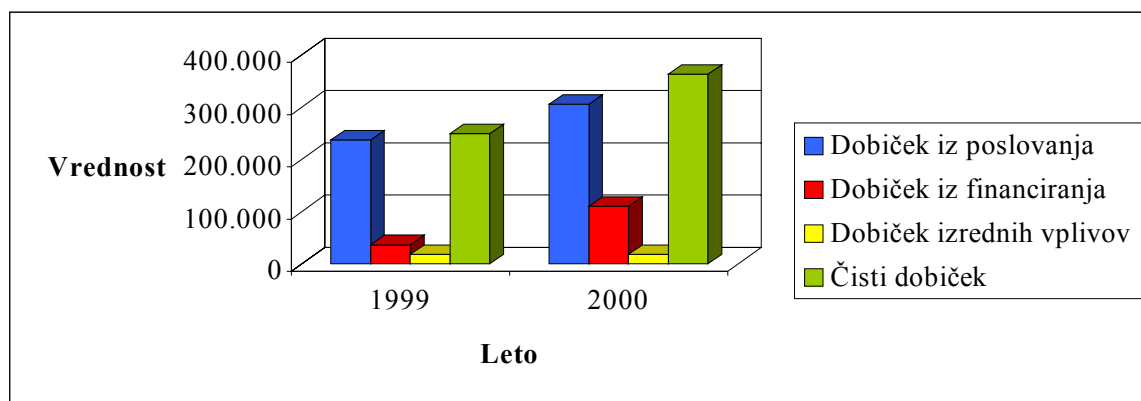
Tabela 2: Poslovni izid podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Poslovni prihodki	1.991.650	2.357.196	118,4
Poslovni odhodki	1.753.548	2.051.400	117,0
Dobiček iz poslovanja	238.102	305.796	128,4
Prihodki financiranja	56.546	136.424	241,3
Odhodki financiranja	19.747	25.951	131,4
Dobiček iz financiranja	36.799	110.473	300,2
Izredni prihodki	43.654	21.437	49,1
Izredni odhodki	25.635	2.991	11,7
Dobiček izrednih vplivov	18.019	18.446	102,4
Celotni dobiček	292.920	434.715	148,4
Davek iz dobička	43.222	71.352	165,1
Čisti dobiček	249.698	363.363	145,5

Vir: Bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

prihodkov financiranja v letu 2000 za 141% od povečanja odhodkov za 31%. 76% prihodkov financiranja v letu 2000 je predstavljala udeležba v dobičku Celjskih plinov, Plinarne Maribor in Europlina. Prav tako je v letu 2000 prišlo do povečanja dobička izrednih vplivov, vendar le za 2% glede na predhodno leto. Delež dobička izrednih vplivov v čistem dobičku je ostal skoraj nespremenjen, znašal je okoli 6% čistega dobička. Vrednost celotnega dobička se je v letu 2000 povečala za skoraj 50%, kar je vplivalo tudi na povečanje davka iz dobička za 65%. Iz povedanega sledi, da je k povečanju čistega dobička prispevalo povečanje vseh treh dobičkov oz. poslovnih izidov (dobička iz poslovanja, dobička iz financiranja in dobička izrednih vplivov), največji vpliv pa je imelo povečanje dobička iz financiranja in dobička iz poslovanja.

Slika 3: Prikaz posameznih vrst dobičkov in čistega dobička podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000

Vir: Tabela 2.

2.2.2. Analiza prihodkov

Prihodki so prodajna vrednost prodanih količin, zajemajo pa tudi nekatere izredne postavke, ki prav tako povečujejo poslovni izid (Turk, Melavc, 1995, str. 71). Prihodke je potrebno ločiti od prejemkov, kajti prihodki vplivajo na uspeh podjetja tako, da povečujejo dobiček, medtem ko prejemki povečujejo denarno stanje podjetja. Prihodki in prejemki so zelo pogosto povezani, kljub temu pa lahko včasih govorimo o prejemkih, ki niso prihodki in prihodkih, ki niso prejemki (Rejc, Lahovnik, 1998, str. 83).

Prihodki so povečanja gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki povečanj sredstev ali zmanjšanja dolgov. Prek poslovnega izida vplivajo na velikost kapitala. Prihodke razčlenimo na redne prihodke, ki so sestavljeni iz poslovnih prihodkov in finančnih prihodkov ter na izredne prihodke (Slovenski računovodski standardi, 2002, str. 133).

Poslovne prihodke sestavljajo prihodki od prodaje in drugi poslovni prihodki povezani s poslovnimi učinki. Prihodke od prodaje sestavljajo prodajne vrednosti prodanih proizvodov oz. trgovskega blaga in materiala ter opravljanje storitev v obračunskem obdobju. Ločimo prihodke od prodaje lastnih poslovnih učinkov (proizvodov in storitev) in prihodke od prodaje trgovskega blaga in materiala.

Drugi poslovni prihodki, ki so povezani s poslovnimi učinki so subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije, premije in podobni prihodki. Državne podpore, prejete za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev ostajajo začasno med dolgoročnimi rezervacijami in se prenašajo med poslovne prihodke skladno z amortiziranjem ustreznih opredmetenih sredstev.

Finančni prihodki so prihodki od naložbenja. Pojavljajo se v zvezi z dolgoročnimi in kratkoročnimi finančnimi naložbami pa tudi v zvezi s terjatvami. Sestavljajo jih obračunane obresti in deleži v dobičku drugih pa tudi prevrednotovalni finančni prihodki. Ločimo finančne prihodke, ki niso odvisni od poslovnega izida drugih in finančne prihodke, ki so odvisni od poslovnega izida drugih. Poslovni prihodki in finančni prihodki se razčlenjujejo tudi na tiste, ki se pojavljajo v razmerjih do uskupinjenih odvisnih podjetij, neuskupinjenih odvisnih podjetij, pridruženih podjetij, skupaj obvladovanih podjetij ter drugih pravnih in fizičnih oseb. Zaradi sestavljanja skupinskih računovodskih izkazov se obravnavajo posebej.

Izredne prihodke sestavljajo neobičajne postavke, ki v obravnavanem poslovnem letu povečujejo izid rednega poslovanja. Sem sodijo tudi tisti prihodki, ki so dobljeni za poravnavo izgube iz prejšnjih poslovnih let razen če gre za uporabo lastnih virov sredstev.

Primer izrednih prihodkov je prejeta dotacija za kritje neporavnane izgube iz prejšnjih poslovnih let (Slovenski računovodski standardi, 2002, str. 133-134).

Tabela 3: Obseg in struktura prihodkov podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000
(v 000 SIT in v %)

Element	1999		2000		I _{00/99}
	Vrednost	%	Vrednost	%	
Poslovni prihodki	1.991.650	95,2	2.357.196	93,7	118,4
- od prodaje proizvodov	0	0,0	0	0,0	-
- od prodaje storitev	73.504	3,7	63.439	2,7	86,3
- od prodaje blaga	1.846.726	92,7	2.278.818	96,7	123,4
- od prodaje materiala	13.292	0,7	14.939	0,6	112,4
- od usred. lastn. stor.	58.128	2,9	0	0,0	0,0
Finančni prihodki	56.546	2,7	136.424	5,4	241,3
Izredni prihodki	43.654	2,1	21.437	0,9	49,1
Skupaj	2.091.850	100	2.515.057	100	120,2

Vir: Bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 3 je razvidno, da se je vrednost vseh prihodkov podjetja v letu 2000 povečala za 20% glede na leto 1999. Največji delež vseh prihodkov v letu 1999 so predstavljali poslovni prihodki in sicer 95%, v naslednjem letu pa se je delež le-teh zmanjšal za 2 odstotni točki. Vrednost poslovnih prihodkov se je v letu 2000 povečala za 18% glede na leto 1999. Največji delež poslovnih prihodkov so predstavljali prihodki od prodaje blaga, delež le-teh je v letu 1999 znašal 93% poslovnih prihodkov v naslednjem letu pa se je povečal za 4 odstotne točke. Vrednost poslovnih prihodkov od prodaje blaga pa se je v letu 2000 povečala za 23% glede na leto 1999, predvsem na račun povečanja povpraševanja na domačem trgu. Poleg tega je na povečanje poslovnih prihodkov vplivalo povečanje vrednosti prihodkov od prodaje materiala za 12%, njun delež v celotnih poslovnih prihodkih je pa bil zelo majhen. V letu 2000 je prišlo do zmanjšanja vrednosti prihodkov od prodaje storitev za 14% in do popolnega zmanjšanja vrednosti usredstvenih lastnih proizvodov in storitev glede na leto 1999. Vrednost finančnih prihodkov se je v letu 2000 povečala za 141% v primerjavi s predhodnim letom, vzroke takega povečanja sem navedla že pri razlagi povečanja dobička iz financiranja. Njihov delež v vseh prihodkih je v letu 1999 znašal 3% in se v sledečem letu povečal za 3 odstotne točke. Najmanjši delež vseh prihodkov so predstavljali izredni prihodki, in sicer 2% v letu 1999 ter 1% v letu 2000, vrednost le-teh pa se je v letu 2000 zmanjšala za kar 51% glede na leto 1999.

2.2.3. Analiza odhodkov

Odhodki zmanjšujejo poslovni izid in se nanašajo na prodane količine, s katerimi so pridobljeni prihodki, zajemajo pa tudi nekatere druge postavke zunaj stroškov in nabavnih vrednosti, ki prav tako zmanjšujejo poslovni izid. Predstavljajo žrtvovane vrednosti za doseganje prihodkov kot pridobljenih vrednosti (Turk, Melavc, 1995, str. 61). Odhodke je potrebno ločiti od stroškov, kajti odhodki so stroški, ki se nanašajo na v obdobju prodano količino, stroški se pa nanašajo na proizvedeno količino. Stroški so povezani s proizvodi in storitvami, odhodki pa z obdobjem, povezavo med njimi pa predstavljajo zaloge. Poleg odhodkov in stroškov pa ločimo še izdatke, ki zmanjšujejo denarno stanje podjetja (Rejc, Lahovnik, 1998, str. 83).

Odhodke razčlenimo na redne odhodke, ki so sestavljeni iz poslovnih odhodkov in finančnih odhodkov ter izredne odhodke. Poslovne odhodke sestavljajo proizvodjalni stroški prodanih količin, neposredni stroški prodaje, posredni stroški skupnih služb, prevrednotovalni poslovni odhodki, ki niso stroški in posredni stroški nabavljanja in prodajanja. Finančne odhodke delimo na odhodke za financiranje (stroške danih obresti) in na odhodke za naložbenje (narava prevrednotovalnih finančnih odhodkov). Izredne odhodke sestavljajo neobičajne postavke, ki v obravnavanem poslovnem letu zmanjšujejo izid rednega poslovanja, kot so rezervacije za kritje možne izgube, neporavnana izguba iz prejšnjih poslovnih let, ki se poravnava z odpisom obveznosti ali s prejetimi dotacijami v obravnavanem poslovnem letu (Slovenski računovodski standardi, 2002, str. 127-128).

Tabela 4: Obseg in struktura odhodkov podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT in v %)

Element	1999		2000		I _{00/99}
	Vrednost	%	Vrednost	%	
Poslovni odhodki	1.753.548	97,5	2.051.400	98,6	117,0
- blaga, materiala in storitev	1.306.143	74,5	1.589.703	77,5	121,7
- dela	275.003	15,7	266.790	13,0	97,0
- amortizacije	162.674	9,3	165.609	8,1	101,8
- odpisi obratnih sredstev	5.895	0,3	26.618	1,3	451,5
- drugi	3.833	0,2	2.680	0,1	69,9
Finančni odhodki	19.747	1,1	25.951	1,2	131,4
Izredni odhodki	25.635	1,4	2.991	0,2	11,7
Skupaj	1.798.930	100	2.080.342	100	115,6

Vir: Bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 4 je razvidno, da se je vrednost vseh odhodkov v letu 2000 povečala za skoraj 16% glede na leto 1999. Poslovni odhodki so v obeh letih predstavljali približno 98% vseh

odhodkov podjetja. Njihova vrednost se je v letu 2000 povečala za 17% glede na predhodno leto in so tako bistveno prispevali k povečanju vrednosti vseh odhodkov. Največji delež poslovnih odhodkov so predstavljali stroški blaga, materiala in storitev, delež le teh v vseh odhodkih je v letu 1999 znašal 75% vseh poslovnih odhodkov ter se v sledečem letu povečal za 3 odstotne točke. Vrednost teh stroškov pa se je v letu 2000 povečala za 22% glede na leto 1999, predvsem na račun višjih nabavnih cen. Stroški dela so v letu 1999 predstavljali 16% poslovnih odhodkov in se v sledečem letu zmanjšali za 3 odstotne točke, njihova vrednost pa se je v letu 2000 zmanjšala za 3% glede na leto 1999. Stroški amortizacije so predstavljali slabih 10% poslovnih odhodkov in se v letu 2000 povečali za 2% glede na predhodno leto. Majhen delež poslovnih odhodkov so predstavljali stroški odpisov obratnih sredstev in drugi poslovni odhodki. Finančni odhodki so predstavljali 1% vseh odhodkov, njihova vrednost se je v letu 2000 povečala za 31% glede na leto 1999, vzroke za povečanje vrednosti sem že pojasnila pri analizi dobička financiranja. Delež izrednih odhodkov v vseh odhodkih je v letu 1999 znašal približno odstotek vseh odhodkov in se v sledečem letu zmanjšal za odstotno točko. Vrednost izrednih odhodkov pa se je v letu 2000 zmanjšala za kar 88% glede na leto 1999, kajti v letu 2000 ni prišlo do bistvenih izrednih vplivov, ki bi lahko vplivali na izredne odhodke.

Z analizo poslovnega izida podjetja Istrabenz plini d.o.o. ugotavljam, da je v letu 2000 prišlo do povečanja čistega dobička za slabih 46% glede na leto 1999. Povečanju čistega dobička je botrovalo povečanje vseh treh dobičkov, in sicer dobička iz poslovanja za 28%, dobička iz financiranja za 200% ter dobička izrednih vplivov za 2%. Nato sem naredila še analizo prihodkov in ugotovila, da je v letu 2000 prišlo do povečanja vseh prihodkov za 20% ter posebej obravnavala posamezne prihodke. Analiza odhodkov pa je pokazala da so se v letu 2000 povečale tudi vrednosti vseh odhodkov za slabih 16%. Prihodki so se tako povečali predvsem na račun večje prodaje blaga, odhodki pa na račun višjih nabavnih cen materiala in surovin.

2.2.4. Analiza ekonomičnosti

Ekonomičnost je delna mera uspešnosti gospodarjenja in jo lahko opredelimo, kot načelo doseganja čim večjega produkta na enoto stroškov (Žnidaršič-Kranjc, 1995, str. 221). Princip ekonomičnosti nam govori o učinkovitosti pretvorbe inputov v outpute z vrednostnega vidika. Princip je tesno povezan z ekonomskim načelom racionalnosti (Rebernik, 1994, str. 188). Ekonomičnost poslovanja lahko opredelimo, kot razmerje med ustvarjenimi poslovnimi učinki in porabo prvin poslovnega procesa. Temeljno načelo ekonomičnosti je doseganje čim večjega produkta z danimi stroški ali doseganje danega produkta z manjšimi stroški.

Splošno, ekonomičnost računamo, kot razmerje med količino proizvedenih proizvodov in potroški (dela, delovnih sredstev, delovnih predmetov in tujih storitev) (Pučko, Rozman, 2000, str. 275). Ekonomičnost poslovanja pa lahko analiziramo na različnih ravneh, in sicer na ravni podjetja kot celote, ravni proizvodnje, v sferi stroškovnih mest in na ravni poslovnih učinkov (Pučko, 2002, str. 159). V analizi ekonomičnost podjetja Istrabenz plini d.o.o. me predvsem zanima ekonomičnost na ravni podjetja, ki jo računamo kot razmerje med prihodki in odhodki, pri čemer se običajno računa tri količnike ekonomičnosti:

$$\text{Količnik ekonomičnosti I} = \frac{\text{celotni prihodki}}{\text{celotni odhodki}}$$

$$\text{Količnik ekonomičnosti II} = \frac{\text{redni prihodki}}{\text{redni odhodki}}$$

$$\text{Količnik ekonomičnosti III} = \frac{\text{poslovni prihodki}}{\text{poslovni odhodki}}$$

Tabela 5: Izračun količnikov ekonomičnosti podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Poslovni prihodki	1.991.650	2.357.196	118,4
Finančni prihodki	56.546	136.424	241,3
Redni prihodki	2.048.196	2.493.620	121,7
Izredni prihodki	43.654	21.437	49,1
Skupaj prihodki	2.091.850	2.515.057	120,2
Poslovni odhodki	1.753.548	2.051.400	117,0
Finančni odhodki	19.747	25.951	131,4
Redni odhodki	1.773.295	2.077.351	117,1
Izredni odhodki	25.635	2.991	11,7
Skupaj odhodki	1.798.930	2.080.342	115,6
Ekonomičnost I	1,163	1,209	104,0
Ekonomičnost II	1,155	1,200	104,0
Ekonomičnost III	1,107	1,149	103,8

Vir: Bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 5 je razvidno, da je podjetje v obeh letih poslovalo ekonomično, kajti vrednost vseh kazalcev ekonomičnosti je bila večja od 1, kar pomeni, da so bili prihodki večji od odhodkov. V letu 2000 so se glede na leto 1999, vsi trije količniki ekonomičnosti povečali. Količnik ekonomičnosti I se je v letu 2000 povečal za 4% glede na leto 1999. Razlog za povečanje ekonomičnosti je bilo večje povečanje celotnih prihodkov od celotnih odhodkov

za 4 odstotne točke v letu 2000. Količnik ekonomičnosti II se je v letu 2000 prav tako povečal za 4% glede na leto 1999. Razlog za povečanje ekonomičnosti je bilo večje povečanje rednih prihodkov od povečanja rednih odhodkov za 5 odstotnih točk v letu 2000. Količnik ekonomičnosti III se je v letu 2000 povečal za slabe 4% glede na leto 1999. Razlog za povečanje ekonomičnosti je bilo večje povečanje poslovnih prihodkov od povečanja poslovnih odhodkov za odstotno točko v letu 2000. Iz navedenega sklepam, da je podjetje v obeh letih poslovalo ekonomično in da je v letu 2000 ekonomičnost še nekoliko povečalo.

2.3. ANALIZA SREDSTEV PODJETJA

V poslovnem procesu sodelujejo prvine poslovnega procesa (delo, delovna sredstva, predmeti dela in tuje storitve). Da bi podjetje lahko vodilo poslovni proces, mora v določenem trenutku razpolagati s posameznimi sredstvi v takšnih količinah, da lahko zagotovi normalno odvijanje produkcijskega procesa. Sredstva se v podjetju lahko pojavijo v obliki denarja, stvari in pravic. Sredstva (premoženje) podjetja bi lahko opredeli kot stvari, pravice in denar, ki jih uporablja podjetje samo ali pa jih vlaga v druga podjetja s ciljem, da bi dosegla kar najboljši poslovni rezultat (Žnidaršič-Kranjc, 1995, str. 81).

Poslovni sistem mora vedno razpolagati z denarjem, da bi z njim poravnal različne obveznosti. Čim hitreje je vrednost delovnih sredstev, predmetov dela in storitev prenesena na poslovne učinke, čim hitreje so poslovni učinki prodani in pri tem nastale terjatve do kupcev poravnane, tem hitreje pride poslovni sistem do svojih prvotnih denarnih sredstev, a tudi do dodatnih, ki izvirajo iz pozitivnega poslovnega izida. Vsa sredstva, ki jih ima kak poslovni sistem, so se praviloma v začetku pojavljala v denarni obliki in se bodo vanjo končno spet vrnila. Sredstva imajo v proučevanem trenutku pojavnne oblike stvari, pravic in denarja, a jih že v naslednjem trenutku lahko deloma spremenijo skladno s potekom celotnega poslovnega procesa (Hočevar, Igljčar, 1995, str. 24). Poznamo tri delitve sredstev podjetij, in sicer z vidika stalnosti ločimo stalna in gibljiva sredstva, z vidika ročnosti dolgoročna in kratkoročna sredstva, z vidika funkcionalnosti pa osnovna sredstva, obratna sredstva in finančne naložbe.

Tabela 6: Obseg in struktura sredstev podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT in v %)

Element	1999		2000		I _{00/99}
	Vrednost	%	Vrednost	%	
Stalna sredstva	2.726.926	80,6	3.668.339	86,1	134,5
Gibljiva sredstva	654.502	19,4	591.067	13,9	90,3
Skupaj	3.381.428	100	4.259.406	100	125,7

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

Iz tabele 6 je razvidno, da se je vrednost celotnih sredstev (gibljivih in stalnih) podjetja Istrabenz plini d.o.o. v letu 2000 povečala za slabih 26% glede na leto 1999. Če se osredotočimo na stalna sredstva vidimo, da se je vrednost le-teh v letu 2000 povečala za slabih 35% glede na leto 1999. Za gibljiva sredstva pa velja nasprotno, njihova vrednost se je v letu 2000 zmanjšala za 10% glede na leto 1999. Največji delež celotnih sredstev so predstavljala stalna sredstva, in sicer 81% v letu 1999. Delež se je v letu 2000 povečal za 6 odstotnih točk. Delež gibljivih sredstev je v letu 1999 znašal 19% celotnih sredstev in se v naslednjem letu zmanjšal za 6 odstotnih točk. Iz navedenega sledi, da so se celotna sredstva povečala na račun povečanja stalnih sredstev, gibljiva sredstva pa so se zmanjšala. Zaradi velikega strukturnega deleža prvih, je njihovo povečanje prevladalo.

Pri analizi sredstev podjetja je smiselno izračunati tudi koeficient obračanja sredstev, ki nam pove, koliko krat v letu so se sredstva podjetja obrnila. Koeficient obračanja celotnih sredstev lahko izračunavamo na slednji način:

$$\text{Koeficient obračanja sredstev} = \frac{\text{prihodki}}{\text{povprečna vrednost sredstev}}$$

Tabela 7: Hitrost obračanja sredstev podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Prihodki	2.091.850	2.515.057	120,2
Povprečna vrednost sredstev	3.180.267	3.820.417	120,1
Koeficient obračanja sredstev	0,657	0,658	100,2

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000 ter bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 7 je razvidno, da se v proučevanih obdobjih koeficient obračanja celotnih sredstev skoraj ni spremenil ter da so se sredstva v enem letu obrnila manj kot enkrat. Razlog, da sta bila koeficienta obračanja sredstev tako majhna je v velikem obsegu stalnih sredstev, ki so bila v podjetju prisotna dolgoročneje. Do povečanja ali zmanjšanja koeficienta obračanja sredstev v letu 2000 glede na leto 1999 ni prišlo, ker je v letu 2000 prišlo do povečanja prihodkov in povprečne vrednosti sredstev v enakem obsegu, in sicer za 20%.

2.3.1. Analiza stalnih sredstev

Stalna sredstva vključujejo opredmetena osnovna sredstva, neopredmetena dolgoročna sredstva, dolgoročne finančne naložbe in popravek kapitala. So ožji pojem od dolgoročnih sredstev, ker so dolgoročne terjatve iz poslovanja vključene v okvir gibljivih sredstev in ostajajo v podjetju v svoji obliki daljše časovno obdobje (Hočevar, Igličar, 1995, str. 28).

Osnovna sredstva so dolgoročno vezan del premoženja podjetja, ki ostaja nespremenjeno daljšo dobo, del svoje vrednosti pa preko amortizacije prenaša na proizvode in storitve. Ločimo osnovna sredstva, ki so v uporabi, katera podjetje jih uporablja in z njimi deluje, osnovna sredstva izven uporabe, katera podjetje trajneje ne uporablja ter osnovna sredstva v pripravi (Pučko, Rozman, 2000, str. 59-60). Opredmetena osnovna sredstva so prisotna praviloma več let v poslovnem procesu in so večje vrednosti. S svojimi učinki pomembneje določajo daljšo dobo možnosti za doseganje poslovne uspešnosti podjetja. So stvari v lasti podjetja ali v finančnem najemu podjetja, ki mu omogočajo trajno opravljati dejavnost. Opredmetena osnovna sredstva sestavljajo zemljišča, zgradbe, oprema, pripadajoči rezervni deli opreme, osnovna čreda, trajni nasadi. Neopredmetena dolgoročna sredstva so ali naložbe v pridobitev materialnih pravic, od katerih je z gotovostjo mogoče pričakovati koristi, ali dolgoročno vračunljivi stroški ali izdatki, za katere je upravičeno pričakovati, da jih bo podjetje lahko pokrivalo z bodočimi izidi, doseženimi na njihovi podlagi, ki se pojavljajo v zvezi s poslovanjem podjetja. Dolgoročne finančne naložbe so sredstvo, ki ga ima podjetje, da bi povečalo bogastvo na podlagi razdeljevanja, da bi oplajalo lastniški kapital ali ustvarjalo druge koristi za podjetje, ki vlaga, kot so koristi, ki izhajajo iz poslovnih razmerij. Dolgoročne finančne naložbe so vsake naložbe, ki po svoji naravi niso takoj iztržljive in jih podjetje želi obdržati dlje kot eno leto. Popravek kapitala predstavljajo odkupljene lastne delnice in terjatve za nevplačani kapital (Žnidaršič-Kranjc, 1995, str. 82-88).

V okviru analize stalnih sredstev podjetja Istrabenz plini d.o.o. ugotavljam njihov vpliv na uspešnost poslovanja podjetja z vidika obsega in strukture stalnih sredstev ter odpisanosti osnovnih sredstev.

2.3.1.1. Obseg in struktura stalnih sredstev

Iz tabele 8 je razvidno, da se je vrednost stalnih sredstev podjetja v letu 2000 povečala za slabih 35% glede na leto 1999. Povečanju vrednosti stalnih sredstev je botrovalo predvsem povečanje vrednosti dolgoročnih finančnih naložb za 84% v letu 2000 glede na leto 1999. Dolgoročne finančne naložbe so predstavljale približno polovico vseh stalnih sredstev podjetja. Njihov delež v vseh stalnih sredstvih se je v letu 2000 povečal za 16 odstotnih točk v primerjavi s predhodnim letom. Največji delež dolgoročnih naložb so predstavljale naložbe v nakup deleža Plinarne Maribor. Drugo polovico vseh stalnih sredstev so predstavljala opredmetena osnovna sredstva, katerih vrednost se je v letu 2000 zmanjšala za 3% glede na leto 1999. Delež le teh se je v letu 2000 v primerjavi s predhodnim letom zmanjšal za 16 odstotnih točk. Zelo majhen delež vseh stalnih sredstev so zavzemala neopredmetena dolgoročna osnovna sredstva, katerih vrednost se je v letu 2000 zmanjšala za 38% glede na leto 1999.

Tabela 8: Obseg in struktura stalnih sredstev podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT in v %)

Element	1999		2000		I _{00/99}
	Vrednost	%	Vrednost	%	
Neopr. dolg. sredstva	4.524	0,1	2.812	0,1	62,2
Opredm. osnovna sredstva	1.539.599	56,5	1.488.773	40,6	96,7
Dolgor. fin. naložbe	1.182.803	43,4	2.176.754	59,3	184,0
Popravek kapitala	0	0,0	0	0,0	-
Skupaj	2.726.926	100	3.668.339	100	134,5

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

Iz tabele 9 je razvidna struktura opredmetenih osnovnih sredstev podjetja, slabo polovico vseh opredmetenih osnovnih sredstev so predstavljale zgradbe podjetja, katerih vrednost se je v letu 2000 povečala za 7% glede na leto 1999. Podjetje je imelo tako velik delež opredmetenih osnovnih sredstev v zgradbah, ker so te bistvenega pomena za skladiščenje plinov. Približno četrtno vseh opredmetenih osnovnih sredstev so predstavljala zemljišča podjetja, njihova vrednost je v letu 2000 ostala nespremenjena. Oprema in drobni inventar sta zavzemala približno 30% vseh opredmetenih osnovnih sredstev, vrednost opreme pa se je v letu 2000 zmanjšala za 6% glede na leto 1999, kar je vsekakor pripomoglo k zmanjšanju vrednosti vseh osnovnih sredstev. Poleg naštetega so del opredmetenih osnovnih sredstev podjetja predstavljala opredmetena osnovna sredstva v gradnji ali izdelavi, ki so se v letu 2000 zmanjšala za 88% glede na leto 1999 in tako imela velik vpliv na zmanjšanje opredmetenih osnovnih sredstev. Predujmi za opredmetena osnovna sredstva so se v letu 2000 glede na leto 1999 prav tako zmanjšali, in sicer za 92%. V primerjavi z letom 1999, se obseg opredmetenih osnovnih sredstev v letu 2000 ni bistveno zmanjšal. V letu 2000 so se zmanjšala opredmetena osnovna sredstva v gradnji in hkrati povečala osnovna sredstva v zgradbah podjetja, saj so v tem letu začeli uporabljati novo zgradbo (skladišče).

Tabela 9: Obseg in struktura opredmetenih osnovnih sredstev podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT in v %)

Element	1999		2000		I _{00/99}
	Vrednost	%	Vrednost	%	
Zemljišča	326.492	21,2	328.050	22,0	100,5
Zgradbe	677.905	44,0	726.253	48,8	107,1
Oprema in drob. inventar	452.213	29,4	424.684	28,5	94,0
Opredm. osn. sr. v gradnji	80.524	5,2	9.583	0,6	11,9
Predujmi za opr. osn. sr.	2.465	0,2	203	0,1	8,2
Skupaj	1.539.599	100	1.488.773	100	96,7

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

2.3.1.2. Odpisanost osnovnih sredstev

Stopnja odpisanosti osnovnih sredstev je mnogokrat označena kot stopnja zastarelosti ali stopnja izrabljenosti osnovnih sredstev. Stopnja odpisanosti ni pri vseh vrstah osnovnih sredstev v danem trenutku enaka, čeprav so bila kupljena istočasno, odvisna je od amortizacijskih stopenj (Turk, Melavc, 1995, str. 466). Odpisanost osnovnih sredstev spremljamo in ocenjujemo s stopnjo odpisanosti osnovnih sredstev.

$$\text{Stopnja odpisanosti osnovnih sredstev} = \frac{\text{odpisana vrednost osnovnih sredstev}}{\text{nabavna vrednost osnovnih sredstev}}$$

Poleg stopnje odpisanosti osnovnih sredstev lahko spremljamo in ocenjujemo tudi stopnjo neodpisanosti osnovnih sredstev, ki je razlika med nabavno vrednostjo osnovnih sredstev in odpisanostjo osnovnih sredstev. Spremljanje in ocenjevanje stopnje odpisanosti in neodpisanosti osnovnih sredstev omogoča ugotavljati morebitne problemske položaje v podjetju z vidika zastarevanja oz. funkcionalne sposobnosti osnovnih sredstev (Pučko, 2001, str. 58).

Tabela 10: Stopnja odpisanosti osnovnih sredstev podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Nabavna vrednost osnovnih sredstev	2.935.224	3.011.552	102,6
Odpisana vrednost osnovnih sredstev	1.393.568	1.520.171	109,1
Stopnja odpisanosti osnovnih sredstev	47,5	50,5	106,3

Vir: Priloga k bilanci stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

Iz tabele 10 je razvidno, da se je nabavna vrednost osnovnih sredstev v letu 2000 povečala za slabe 3%, odpisana vrednost osnovnih sredstev pa za 9% glede na leto 1999. Stopnja odpisanosti osnovnih sredstev se v letu 2000 ni bistveno spremenila, povečala se je le za 6% oz. za 3 odstotne točke glede na leto 1999. V letu 2000 je znašala skoraj 51%, kar je lahko znak, da bo podjetje moralo obnoviti in menjati osnovna sredstva ter tako slediti tehnološkemu razvoju. Vzrok za manjše povečanje stopnje odpisanosti osnovnih sredstev je predvsem v tem, da je v letu 2000 prišlo do hkratnega povečanja nabavne vrednosti in odpisane vrednosti osnovnih sredstev.

2.3.2. Analiza gibljivih sredstev

Gibljiva sredstva vključujejo zaloge, dolgoročne terjatve iz poslovanja, kratkoročne terjatve iz poslovanja, kratkoročne finančne naložbe, denarna sredstva in aktivne časovne

razmejitve. So širši pojem od kratkoročnih sredstev, ker vključujejo tudi dolgoročne terjatve iz poslovanja. Od obratnih sredstev pa se razlikujejo v kratkoročnih finančnih naložbah, ki jih le-ta ne vključujejo (Hočevar, Igličar, 1995, str. 33).

Obratna sredstva v toku reprodukcije spreminjajo svojo obliko, najprej se pojavljajo v obliki denarnih sredstev, nato se spremenijo v zaloge surovin in materiala, kasneje se spremenijo v zaloge nedokončane proizvodnje, nato v zaloge gotovih proizvodov, kasneje se spremenijo v terjatve do kupcev in se ponovno vrnejo v prvotno obliko denarnih sredstev (Pučko, 2001, str. 122).

K zalogam štejemo zaloge surovin in materiala, zaloge drobnega inventarja in embalaže, zaloge nedokončanih proizvodov, zaloge gotovih proizvodov ter zaloge trgovskega blaga. Dolgoročne terjatve iz poslovanja so terjatve, ki zapadejo v plačilo v roku, daljšem od leta dni, kratkoročne terjatve so pa terjatve, ki zapadejo v plačilo v največ letu dni. Kratkoročne finančne naložbe so naložbe sredstev podjetja v druga podjetja z vnaprej določenim pogodbenim rokom vračila, ki ne sme biti daljši od 12 mesecev, namenjene pa so doseganju prihodkov od financiranja oz. ohranjanju in večanju vloženih sredstev in doseganju drugih namenov, ki niso nujno povezani z doseganjem dobička. Ločimo kratkoročne finančne naložbe v kapital drugih podjetij, kratkoročno dana posojila, kratkoročne depozite, kratkoročno dane varščine, kratkoročne naložbe v odkupljene lastne delnice. Denarna sredstva podjetje potrebuje za poravnavanje svojih obveznosti, nabavo materiala in surovin, plače zaposlenim itd. . Večina denarnih sredstev podjetja se nahaja na žiro računu, manjši del le-teh pa se nahaja v blagajni podjetja s katerim lahko plačuje manjše zneske. Aktivne časovne razmejitve predstavljajo stroški, ki v podjetju ne nastajajo enakomerno, temveč le v določenih trenutkih. Če je več plačanih kot vkalkuliranih stroškov se ti zneski pokažejo kot aktivne časovne razmejitve (Žnidaršič-Kranjc, 1995, str. 91-95).

V okviru analize gibljivih sredstev ugotavljam njihov vpliv na uspešnost poslovanja podjetja z vidika obsega in strukture gibljivih sredstev ter hitrosti obračanja obratnih sredstev.

2.3.2.1. Obseg in struktura gibljivih sredstev

Podatke o obsegu gibljivih sredstev nam dajejo bruto bilance. Iz njihovih mesečnih stanj lahko izračunavamo povprečno vrednost angažiranih obratnih sredstev v podjetju. Za spremljanje strukture gibljivih sredstev kaže ugotavljati več pomembnih struktur sredstev in potem te ugotovljene strukture ocenjevati (Pučko, 2001, str. 123-124).

Tabela 11: Obseg in struktura gibljivih sredstev podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT in v %)

Element	1999		2000		I _{00/99}
	Vrednost	%	Vrednost	%	
Zaloge	58.923	9,0	129.660	22,0	220,0
Dolg. terj. iz poslovanja	167.952	25,7	0	0,0	-
Kratk. terj. iz poslovanja	376.771	57,6	395.053	66,8	104,9
Kratk. fin. naložbe	36.253	5,5	44.894	7,6	123,9
Denarna sredstva	12.392	1,9	20.186	3,4	162,9
Aktivne čas. razmejitve	2.211	0,3	1.274	0,2	57,6
Skupaj	654.502	100	591.067	100	90,3

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

Iz tabele 11 je razvidno, da se je vrednost gibljivih sredstev v letu 2000 zmanjšala za slabih 10% glede na leto 1999. Delež kratkoročnih terjatev iz poslovanja v celotnih gibljivih sredstvih je bil v podjetju zelo visok, in sicer 58% v letu 1999 in se v naslednjem letu povečal za 9 odstotnih točk. Vrednost le-teh se je v letu 2000 povečala za 5% v primerjavi z letom 1999. Poleg vrednosti kratkoročnih terjatev iz poslovanja se je v letu 2000 povečala tudi vrednost kratkoročnih finančnih naložb za 24% in denarnih sredstev za 63%. Delež prvih je v celotnih gibljivih sredstvih znašal približno 6%, drugih pa približno 3%. V letu 2000 je očitno povečanje vrednosti zalog za 120% in deleža zalog za 13 odstotnih točk, v primerjavi z letom 1999. Vzrok temu je bila izgradnja novega prostora, s katerim se je v letu 2000 podjetju povečala kapaciteta skladiščenja plinov. Najmanjši delež celotnih gibljivih sredstev so predstavljale aktivne časovne razmejitve, katerih vrednost se je v letu 2000 zmanjšala za dobrih 42% v primerjavi z letom 1999. K zmanjšanju vrednosti celotnih gibljivih sredstev pa je pripomoglo predvsem popolno zmanjšanje vrednosti dolgoročnih terjatev iz poslovanja v letu 2000 glede na leto 1999. Delež celotnih gibljivih sredstev je v letu 1999 znašal kar 26%. Do zmanjšanja dolgoročnih terjatev iz poslovanja je prišlo zaradi odpisa dolgoročnih terjatev v letu 2000.

2.3.2.2. Hitrost obračanja obratnih sredstev

Obrat obratnih sredstev je opredeljen s časovnim razdobjem, izraženim v dnevih, v katerem obratna sredstva končajo svoje preoblikovanje iz denarne oblike prek drugih oblik spet v denarno obliko (Turk, Melavc, 1995, str. 467). Denarna sredstva se v določenem časovnem razdobju pretvorijo v zaloge surovin in materiala v zaloge nedokončane proizvodnje v zaloge gotovih proizvodov v terjatve do kupcev in se ponovno vrnejo v prvotno obliko (denarna sredstva). Hitrost prehajanja obratnih sredstev iz ene oblike v drugo obliko vpliva na trajanje enega cikla obračanja obratnih sredstev v podjetju. Več

ciklov, ko podjetje opravi v določeni dobi, večkrat ustvarja poslovne učinke in z njihovo prodajo tudi določeno višino poslovnega uspeha. Hitrost obračanja obratnih sredstev merimo s količnikom obračanja obratnih sredstev. Ugotovljeni količniki obračanja obratnih sredstev pa omogočajo hitro ugotovitev, kako dolgo traja obrat teh sredstev (Pučko, 2001, str. 122-128).

$$\text{Koeficient obračanja obratnih sredstev} = \frac{\text{promet v obdobju}}{\text{povprečno stanje obratnih sredstev}}$$

$$\text{Trajanje obrata} = \frac{365 \text{ (366) dni}}{\text{koeficient obračanja obratnih sredstev}}$$

Poleg izračuna koeficienta obračanja obratnih sredstev lahko izračunamo še koeficient obračanja zalog in koeficient obračanja kratkoročnih terjatev, s pomočjo katerih lahko ugotovimo kolikokrat v letu se obrnejo zaloge in terjatve ter koliko časa imamo zaloge v podjetju in v kolikšnem času dobimo poplačane kratkoročne terjatve.

Tabela 12: Hitrost obračanja obratnih sredstev, zalog in kratkoročnih terjatev ter trajanje obrata v podjetju Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Prihodki	2.091.850	2.515.057	120,2
Povprečna obratna sredstva	658.206	622.785	94,6
Povprečne kratkoročne terjatve	363.387	385.912	106,2
Povprečne zaloge	78.320	94.292	120,4
Koeficient obračanja obratnih sredstev	3,8	4,0	105,3
Trajanje obrata obratnih sredstev (v dnevih)	96	91	94,8
Koeficient obračanja kratkoročnih terjatev	5,8	6,5	112,1
Trajanje obrata kratkoročnih terjatev	63	56	88,9
Koeficient obračanja zalog	26,8	26,7	99,6
Trajanje obrata zalog	14	14	100,0

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000 ter bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 12 je razvidno, da se je vrednost povprečnih obratnih sredstev v letu 2000 zmanjšala za dobrih 5% glede na leto 1999. Koeficient obračanja obratnih sredstev je v letu 1999 znašal 4, kar pomeni, da so se obratna sredstva obrnila 4-krat v letu. Naslednje letu je bil koeficient obračanja obratnih sredstev večji za 5%. Vsekakor je na to povečanje vplivalo povečanje prihodkov za 20% v letu 2000, medtem ko so se povprečna obratna sredstva zmanjšala za 5% glede na leto prej. Trajanje obrata obratnih sredstev se je tako iz 96 dni v letu 1999 skrajšalo na 91 dni v letu 2000, kar pomeni, da so se obratna sredstva v

letu 2000 obrnila 5 dni prej kot v letu 1999. Koeficient obračanja kratkoročnih terjatev je v letu 1999 znašal 6, v letu 2000 pa 7 in se glede na prejšnje leto povečal za 12%. Trajanje obrata kratkoročnih terjatev se je tako iz 63 dni v letu 2000 skrajšalo na 56 dni v letu 1999, kar pomeni, da so se kratkoročne terjatve v letu 2000 obrnile 7 dni prej kot v letu 1999. Ta podatek pove, da so kupci v letu 2000 plačevali v povprečju 7 dni prej, kot v letu 1999, kar je za podjetje ugodno. Koeficient obračanja zalog in trajanje obrata zalog sta v letu 2000 ostala nespremenjena glede na leto 1999, ker so se tako kot prihodki povečale tudi povprečne zaloge.

Z analizo sredstev podjetja sem prišla do ugotovitve, da je v letu 2000 prišlo do povečanja celotnih sredstev za slabih 26% glede na leto prej. Do povečanja celotnih sredstev je prišlo zaradi povečanja stalnih sredstev podjetja za skoraj 35%, predvsem na račun povečanja dolgoročnih finančnih naložb za 84% v letu 2000. Gibljiva sredstva podjetja so se v letu 2000 glede na leto 1999 zmanjšala, in sicer za 10%.

3. ANALIZA POSLOVNIH FUNKCIJ

Pri analizi poslovnih funkcij se bom osredotočila na analizo zaposlenih, nabave, proizvodnje, prodaje in financiranja. Ker podjetje Istrabenz plini d.o.o. nabavlja pline v cisternah in jih skladišči v rezervoarjih ter jih kasneje samo polni v manjše embalaže, kot so npr. jeklenke, manjši rezervoarji itd., proizvodnje praktično nima. Zaradi tega v okviru proizvodnje analiziram le produktivnost podjetja Istrabenz plini d.o.o. . Z analizo posameznih poslovnih funkcij želim ugotoviti, kako so le-te prispevale k uspešnosti poslovanja podjetja.

3.1. ANALIZA ZAPOSLENIH

Ljudje so za podjetje bistvenega pomena. Da bi človek lahko opravil določena dela, so potrebne fizične in umske sposobnosti, ki jih delavec v poslovnem procesu troši. Delovna sila je na razpolago v omejenih količinah, zato se mora človeška energija smotrno trošiti. Zaposleni v podjetju imajo različne sposobnosti. Temeljna naloga podjetja oz. kadrovske funkcije v podjetju je najti takšne delavce, ki bodo s svojo sposobnostjo najbolje opravili določeno delo ter drug drugega tako dopolnjevali, da bo delo opravljeno z največjim učinkom, ob čim manjšem potrošku delovne sile (Žnidaršič-Kranjc, 1995, str. 61-62).

V nadaljevanju prikazujem obseg in strukturo zaposlenih, dinamiko zaposlenih, tehnično opremljenost dela in izkoriščenost delovnega časa v podjetju Istrabenz plini d.o.o. .

3.1.1. Obseg in struktura zaposlenih

Pri ugotavljanju obsega zaposlenih se naslonimo na zaposlene po kadrovske evidenci, na število delavcev, ki so prišli na delo v določenem dnevu, lahko posnamemo stanje zaposlenih po delovnih mestih na določen trenutek, vzamemo povprečno stanje zaposlenih v določeni dobi ali izračunamo povprečje iz števila opravljenih delovnih ur. Za ugotavljanje strukture zaposlenih se naslanjamo na številne kadrovske strukture. Nekatere izmed njih so struktura zaposlenih po kvalificiranosti, starosti, izobrazbi, dolžini delovne dobe itd. (Pučko, 2001, str. 64-65).

Tabela 13: Obseg zaposlenih v podjetju Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000

Število zaposlenih	1999	2000	I _{00/99}
Število zaposlenih na dan 31.12.	62	65	104,8
Povprečno število zaposlenih na osnovi mesečnih stanj	62	64	103,2

Vir: Kadrovska evidenca podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 13 je razvidno, da se je povprečno število zaposlenih, izračunano na osnovi mesečnih stanj, v letu 2000 povečalo za 3% glede na leto 1999. V letu 1999 je podjetje imelo 62 zaposlenih, v naslednjem letu pa so zaposlili 3 nove delavce. Enega je podjetje zaposlilo meseca februarja v upravi, natančneje v računovodski službi, druga dva pa v mesecu maju, in sicer enega v upravi na področju razvoja, drugega pa kot šoferja. Razlog za tako majhno povečanje števila zaposlenih je v tem, da je podjetje posvetilo večjo pozornost izobraževanju obstoječega kadra, kakor zaposlitvi novega. Izobraževanje postaja vse pomembnejši element poslovne uspešnosti podjetja Istrabenz plini d.o.o. . Hitri tempo razvoja povzroča zastarevanje znanja, ki so ga zaposleni pridobili s strokovnim izobraževanjem v šolah, zato ga je potrebno nenehno nadgrajevati na vseh nivojih. V podjetju so prav s tem namenom zgradili novo sejno sobo, ki služi tudi kot sodobna učilnica in jo v ta namen tudi uporabljajo. Poleg tega imajo namen organizirati področje izobraževanja, ki je bilo doslej prepuščeno iniciativi posameznih vodij.

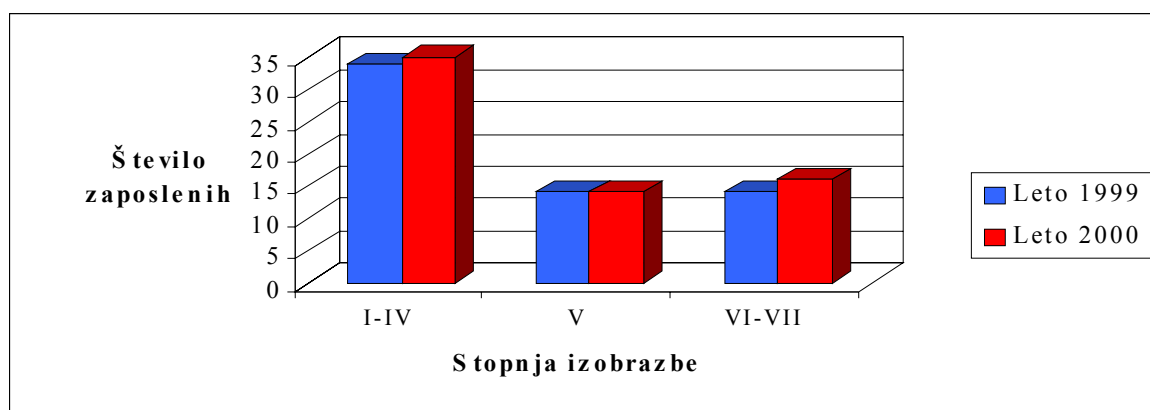
Tabela 14: Struktura zaposlenih po stopnji izobrazbe v podjetju Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v %)

Stopnja izobrazbe	1999		2000		I _{00/99}
	Št. zap.	%	Št. zap.	%	
I-IV	34	54,8	35	53,8	102,9
V	14	22,6	14	21,5	100,0
VI-VII	14	22,6	16	24,7	114,3
Skupaj	62	100	65	100	104,8

Vir: Kadrovska evidenca podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 14 in slike 4 je razvidno, da se je v proučevanem obdobju izobrazbena struktura zaposlenih v podjetju nekoliko spremenila. Podjetje je imelo največ zaposlenih med I in IV stopnjo izobrazbe, vendar se je njihovo število v letu 2000 povečalo le za 3% glede na leto 1999. Delež zaposlenih z izobrazbo med I in IV stopnjo je v letu 1999 znašal 55% in se v naslednjem letu zmanjšal za odstotno točko. Prav tako je v letu 2000 prišlo do povečanja števila zaposlenih med VI in VII stopnjo izobrazbe in sicer za dobrih 14% glede na leto 1999, kar je za nadaljni razvoj podjetja zelo spodbudno. Delež teh zaposlenih je v letu 1999 znašal 23% in se v sledečem letu povečal za 2 odstotni točki. Število zaposlenih s V stopnjo izobrazbe se ni spremenilo, spremenil se je le njihov delež, saj se je v letu 2000 zmanjšal za odstotno točko.

Slika 4: Struktura zaposlenih po stopnji izobrazbe v podjetju Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000

Vir: Tabela 14.

3.1.2. Dinamika zaposlenih

Pri spremljanju in ocenjevanju dinamike zaposlenih si pomagamo z bilanco gibanja zaposlenih. Bilanca nam kaže vsa povečanja in vsa zmanjšanja števila zaposlenih v združbi in fluktuacijo osebja (Pučko, 2001, str. 67).

Tabela 15: Bilanca gibanja zaposlenih v podjetju Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000

Element	1999	2000	I _{00/99}
Stanje števila zaposlenih na dan 1.1.	62	62	100,0
Število na novo zaposlenih	0	3	-
Število zaposlenih, ki je odšlo iz podjetja	0	0	-
Stanje števila zaposlenih na dan 31.12.	62	65	104,8

Vir: Kadrovska evidenca podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 15 je razvidno, da se je skupno število zaposlenih v letu 2000 povečalo za 5% glede na predhodno leto. V letu 1999 podjetje ni zaposlilo nobenega delavca, prav tako ni iz podjetja odšel nihče. V tem letu je bilo v podjetju zaposlenih 62 ljudi. V letu 2000 pa je prišlo do manjše spremembe in sicer do zaposlitve treh novih delavcev (v mesecu februarju in mesecu maju), nihče pa iz podjetja ni odšel. V letu 2000 se je tako število zaposlenih povzpelo na 65.

Na osnovi bilance gibanja zaposlenih lahko izračunamo bruto koeficient fluktuacije, ki nam omogoča oceniti ali gre v podjetju pri dinamiki zaposlenih za problemski položaj ali ne. Kadar proučujemo fluktuacijo zaposlenih, moramo nujno ugotavljati vzroke za njeno nastajanje. V podjetju ločimo normalno fluktuacijo (upokojitve zaposlenih, nesreče, poklicne bolezni itd), katera podjetju povzroča stroške, vendar se jim le-ta ne more izogniti in neto fluktuacijo (prenizke plače, slabe možnosti za napredovanje in dopolnilno izobraževanje, slabi delovni odnosi v podjetju itd.). Slednja povzročata precejšnje stroške, katerim bi se podjetje lahko izognilo, kajti osebje ki je iz podjetja odšlo je potrebno zamenjati z drugim osebjem, zaposlitev novih delavcev pa povzročata podjetju visoke stroške (Pučko, 2001, str. 68).

$$\text{Bruto koeficient fluktuacije} = \frac{\text{število zamenjanega osebja v obdobju}}{\text{povprečno število zaposlenih}}$$

Tabela 16: Bruto koeficient fluktuacije za podjetje Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000

Element	1999	2000	I _{00/99}
Število zamenjanega osebja v obdobju	0	3	-
Povprečno število zaposlenih	62	64	103,2
Bruto koeficient fluktuacije v obdobju (v%)	-	4,7	-

Vir: Kadrovska evidenca podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 16 je razvidno, da je bruto koeficient fluktuacije v letu 2000 znašal slabih 5%. Ker je bila njegova vrednost nizka sklepam, da podjetje ni imelo težav s fluktuacijo zaposlenih, sploh pa ne z neto fluktuacijo. Ostala tolmačenja so nesmiselna, ker v letu 1999 ni prišlo do nobene spremembe v številu zaposlenih.

3.1.3. Tehnična opremljenost dela

Tehnično opremljenost dela izračunamo s pomočjo različnih kazalcev. Osnovna opredelitev tehnične opremljenosti dela pa je razmerje med osnovnimi sredstvi in številom zaposlenih. Cilj združbe je dosegati čim večjo tehnično opremljenost dela.

Tabela 17: Izračun količnika tehnične opremljenosti dela v podjetju Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Nabavna vrednost osnovnih sredstev	2.935.224	3.011.552	102,6
Število zaposlenih	62	65	104,8
Količnik tehnične opremljenosti dela	47.342	46.332	97,9

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000 ter kadrovska evidenca podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 17 je razvidno, da se je količnik tehnične opremljenosti dela v letu 2000 zmanjšal za 2% glede na leto 1999. Posledica zmanjšanja tega količnika je predvsem v manjšem povečanju nabavne vrednosti osnovnih sredstev za 3% glede na večje povečanje števila zaposlenih za 5% v letu 2000, v primerjavi z letom prej. Zmanjšanje količnika tehnične opremljenosti dela je bilo minimalno tako, da podjetju ne predstavlja večjih težav.

3.1.4. Izkoriščenost delovnega časa

Zaposleni predstavljajo delovni potencial podjetja, ki ga lahko izkoristimo boljše ali slabše. Kako dobro ga izkoristimo je odvisno od izkoriščanja delovnega časa, ki je zaposlenim na voljo. V podjetju obstaja povezava med izkoriščanjem delovnega časa v podjetju in njegovo uspešnostjo poslovanja. Zaradi tega moramo spremljati in ocenjevati izkoriščanje delovnega časa, na podlagi izdelane bilance koledarskega sklada delovnega časa. Na temelju te bilance lahko izračunamo stopnjo izkoriščanja delovnega časa (Pučko, 2001, str. 70).

$$\text{Stopnja izkoriščanja delovnega časa} = \frac{\text{število opravljenih plačanih delovnih ur}}{\text{možni koledarski sklad delovnih ur}}$$

Tabela 18: Bilanca koledarskega sklada delovnega časa podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000

Element	1999	2000	I _{00/99}
1. Povprečno število zaposlenih	62	64	103,2
2. Število delovnih dni v letu	256	250	97,7
3. Možni koledarski sklad delovnih ur (1*2*8ur)	126.976	128.000	100,8
4. Število plačanih opravljenih delovnih ur	101.321	110.172	108,7
Stopnja izkoriščanja delovnega časa (v%)	79,8	86,1	107,9

Vir: Kadrovska evidenca podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 18 je razvidno, da se je stopnja izkoriščanja delovnega časa v letu 2000 povečala za 8% glede na leto prej. V letu 1999 je stopnja izkoriščanja delovnega časa znašala 80%, kar pomeni, da so zaposleni delali v povprečju 6 ur in 40 minut, če je delavnik dolg 8 ur. V sledečem letu je ta stopnja znašala 86%, kar pomeni, da so zaposleni v povprečju delali 7 ur in 28 minut, in sicer 48 minut več kot v letu 1999. Boljša izkoriščenost delovnega časa je pripomogla k boljšemu izidu poslovanja.

3.2. ANALIZA NABAVE

V proizvodnih podjetjih je nabavna funkcija ena temeljnih. Nabavno funkcijo lahko ločimo na nabavo v ožjem in širšem smislu. Kot nabavo v ožjem smislu razumemo nabavo predmetov dela po določeni ceni. Nabava v širšem smislu pa poleg samega nakupa obsega še preučevanje nabavnih tržišč, oblikovanje politike nabave, sodelovanje s kooperanti, prevzemanje in skladiščenje surovin in reprodukcijskih materialov, načrtovanje in analiziranje stroškov nabave, uvažanje, opravljanje administrativno-tehničnih opravil v zvezi z nabavnim poslovanjem itd. .

Nabavna funkcija je sinteza z nabavo predmetov dela povezanih in medsebojno odvisnih del in nalog, ki jih izvršujejo za to usposobljeni nosilci v funkcionalnem nabavnem procesu kot delnem procesu skupnega poslovnega procesa proizvodne organizacije (Lipičnik, 1993, str. 35). Pri nakupih posameznih predmetov dela se sklicujemo na vse možne informacije, ki nam pomagajo pri nakupnih odločitvah. Informacije, ki jih potrebujemo pri nakupnih odločitvah, so računovodske informacije, razne tržne informacije ali informacije na podlagi operativne evidence nabavljanja. Računovodske informacije pa so nujne pri izbiranju med nakupom in proizvodnjo, pri odločanju o velikosti posameznega naročila, pri odločitvah o sprožitvi posameznega naročila in pri odločanju o zalogi materiala ter pri ugotavljanju uspešnosti nakupne dejavnosti (Turk, Kavčič, Kokotec-Novak, 1998, str. 376).

V okviru nabave analiziram njen vpliv na uspešnost poslovanja podjetja z vidika obsega in strukture količinske nabave po nabavnih trgih ter primerjave med obveznostmi do dobaviteljev in terjatvami do kupcev.

3.2.1. Obseg in struktura nabave

Obseg in strukturo nabave lahko spremljamo in ocenjujemo po velikih skupinah surovin oz. materiala, po vrstah surovin oz. materiala, po vrstah surovin oz. materiala z vidika njihove namembnosti, po stopnji deficitarnosti surovin oz. materiala, po nabavnih trgih, po stopnji uvedenosti v našo proizvodnjo in po ABC metodi. Obseg in strukturo nabave lahko spremljamo po vrednosti ali po količinskem obsegu nabave (Pučko, 2001, str. 77).

Podjetje Istrabenz plini d.o.o. nabavlja utekočinjene naftne pline (v tonah), katere s pomočjo tovornjakov-cistern pripelje do velikih rezervoarjev, v katerih pline skladišči. Po potrebi oz. glede na naročila, ki jih podjetje sprejme naftne pline med seboj meša in polni v manjše embalaže (jeklenke) ali s pomočjo tovornjakov-cistern dostavi do končnega uporabnika. Odločila sem se za spremljanje in ocenjevanje količinskega obsega in strukture nabave po nabavnih trgih, podatke o tem obsegu sem črpala iz knjigovodskih evidenc podjetja.

Tabela 19: Obseg in struktura nabave podjetja Istrabenz plini d.o.o. glede na nabavni trg za leti 1999 in 2000 (v tonah in v %)

Element	1999		2000		I _{00/99}
	Količina	%	Količina	%	
Domači trg	11.172	78,5	13.194	84,6	118,1
Tuji trg	3.060	21,5	2.219	15,4	72,5
Skupaj	14.232	100	15.413	100	108,3

Vir: Interni pregled nabave podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 19 je razvidno, da se je količina nabave na domačem in tujem trgu v letu 2000 povečala za dobrih 8% glede na leto 1999. Na domačem trgu je bilo v letu 2000 nabavljenih 85%, na tujem pa le 15% vseh surovin in materialov. Količina nabave na domačem trgu se je v letu 2000 povečala za 18% glede na leto 1999. Delež nabave na domačem trgu v primerjavi s celotno nabavo se je torej v letu 2000 povečal še za 6 odstotnih točk, v primerjavi s predhodnim letom. Nasprotno se je zgodilo na tujem trgu, saj je bilo v letu 2000 nabavljenih 28% manj surovin in materialov kot leto prej. Delež nabave na tujem trgu v primerjavi s celotno nabavo se je v letu 2000 zmanjšal za 6 odstotnih točk glede na predhodno leto. Iz navedenega sledi, da je podjetje nabavljalo pretežno na domačem trgu. Na tem trgu se je nabava v letu 2000 še povečala, na tujem pa zmanjšala. Vzrok temu je nabava, ki je na tujem trgu povezana z višjimi stroški prevoza, skladiščenja, zavarovanja in carinjenja, tako da se podjetje raje odloča za nabavo na domačem trgu. Na tuji trg posega le takrat, ko nabava na domačem ni možna oz. ko nabavlja surovine, ki jih na našem trgu trenutno primanjkuje.

3.2.2. Primerjava obveznosti do dobaviteljev in terjatev do kupcev

Pri oblikovanju nabavne politike je potrebno upoštevati povezanost nabavne in prodajne funkcije. Med nabavno in prodajno funkcijo se pojavlja zamik, ki se odraža v prodajnih zalogah. Ker kupec ne plača svojih obveznosti takoj po prevzemu blaga, mora ta čas podjetje samo financirati prodane količine proizvodov. Zato mora podjetje skrbeti za čim manjše zaloge, hkrati pa mora biti sposobno v najkrajšem času zadovoljiti potrebe kupcev (Bošnjak, 1999, str. 27).

Terjatve do kupcev se nanašajo na prodane proizvode ali storitve. V njih ni le vrednosti nabavljenih surovin in materiala, ampak je bila v njihovo izdelavo vložena dodana vrednost, zato mora biti vrednost prodaje večja od vrednosti nabave (Pučko, 2001, str. 145).

Tabela 20: Obseg obveznosti do dobaviteljev in terjatev do kupcev podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Prihodki	2.091.850	2.515.057	120,0
Povprečne terjatve do kupcev	363.387	385.912	106,2
Povprečne obveznosti do dobaviteljev	479.828	462.840	96,5
Koeficient obračanja terjatev do kupcev	5,8	6,5	112,1
Dnevi vezave terjatev	63	56	88,9
Koeficient obračanja obveznosti do dobaviteljev	4,4	5,4	122,7
Dnevi vezave obveznosti	83	68	81,9

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

Iz tabele 20 je razvidno, da se je povprečna vrednost terjatev do kupcev v letu 2000 povečala za 6% glede na leto 1999. Koeficient obračanja terjatev do kupcev je v letu 1999 znašal 6, kar pomeni, da so se terjatve do kupcev obrnile 6-krat v letu, v naslednjem letu pa 7-krat. Vrednost koeficienta obračanja terjatev do kupcev se je v letu 2000 povečala za 12% glede na leto prej. Dnevi vezave terjatev so se iz 63 dni v letu 1999 skrajšali na 56 dni v letu 2000, kar je za podjetje ugodno, saj je izplačane terjatve dobilo 7 dni prej kot v letu 1999. Povprečne obveznosti do dobaviteljev so se v letu 2000 zmanjšale za dobre 3% glede na leto 1999. Koeficient obračanja obveznosti do dobaviteljev je v letu 1999 znašal 4, kar pomeni, da so se obveznosti do dobaviteljev obrnile 4-krat v letu, v naslednjem letu pa 5-krat. Vrednost koeficienta obračanja obveznosti do dobaviteljev se je v letu 2000 povečala za slabih 23% glede na leto prej. Dnevi vezave obveznosti do dobaviteljev so se iz 83 dni v letu 1999 skrajšali na 68 dni v letu 2000, kar za podjetje ni ugodno, saj je obveznosti morale plačati 15 dni prej kot v prejšnjem letu. Kljub temu so bili dnevi vezave obveznosti v obeh proučevanih obdobjih daljši od dnevov vezave terjatev, kar pomeni da je podjetje prej dobilo poravnane terjatve, kot je poravnalo svoje obveznosti.

3.3. ANALIZA PROIZVODNJE

Proizvodna funkcija obsega številne operativne naloge, ki se nanašajo na neposredno operativno delo v različnih delovnih in tehnoloških procesih osnovne dejavnosti. Vključuje pa tudi naloge pomožne proizvodnje, vzporedne proizvodnje in vzdrževanja delovnih

sredstev (Lipičnik, 1993, str. 36). V okviru analize proizvodnje podjetja Istrabenz plini d.o.o. pa analiziram le produktivnost.

3.3.1. Analiza produktivnosti

Produktivnost dela je opredeljena kot razmerje med proizvedeno količino proizvodov in storitev in zanje potrebnim delovnim časom (Mansfield, 1993, str. 251). Kaže nam kolikšen produkt je sposoben proizvesti nek produkcijski proces po enoti delovnega časa in kakšne so sposobnosti proizvajanja v določeni produkcijski enoti v določenem razdobju (Žnidaršič-Kranjc, 1995, str. 206). Produktivnost lahko opredelimo tudi kot načelo tehnološke racionalnosti, o produktivnosti nam govori tudi celotna proizvodna funkcija (Rebernik, 1994, str. 189).

$$\text{Produktivnost} = \frac{\text{količina izdelkov}}{\text{merska enota za delo}}$$

Pri računanju količnika produktivnosti se srečujemo s težavami izražanja obsega uresničenih poslovnih učinkov v pogojih raznovrstne proizvodnje in izražanja obsega porabljenega dela. Težavam se lahko izognemo z uporabo pogojnih enot za izražanje obsega uresničenih poslovnih učinkov ali uporabo stalnih cen za njihovo prevajanje na skupni imenovalec. Zato ponavadi računamo produktivnost kot razmerje med prihodki in povprečnim številom zaposlenih (Pučko, 2001, str. 162).

$$\text{Količnik produktivnosti dela} = \frac{\text{celotni prihodki}}{\text{povprečno število zaposlenih}}$$

Poznamo pet skupin dejavnikov, ki vplivajo na produktivnost dela:

- tehnično tehnološki dejavniki (tehnična delitev dela, tehnološki proces),
- organizacijski dejavniki (izkoriščanje zmogljivosti osnovnih sredstev, izraba delovnega časa, izkoriščanje prostora, standardizacija, tipizacija, specializacija, kooperacija),
- človeški (intenzivnost dela, sistem motiviranja zaposlenih, kvalifikacije zaposlenih, zadovoljstvo na delu),
- naravni (kakovost rudnine, kakovost zemlje, klimatski pogoji, vodni viri, topografske značilnosti),
- družbeni (obstoječi družbeno-ekonomski sistem in politika, kulturna raven, stopnja gospodarske razvitosti) (Pučko, 2001, str. 163).

Iz tabele 21 je razvidno, da se je produktivnost dela v letu 2000 povečala za slabih 15% glede na leto 1999. Povečanju produktivnosti dela je botrovalo večje povečanje celotnega prihodka od povečanja povprečnega števila zaposlenih v letu 2000 glede na leto prej. Iz

dobljenih rezultatov sklepam, da je bilo podjetje v letu 2000 produktivnejše v primerjavi z letom 1999.

Tabela 21: Izračun produktivnosti dela v podjetju Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Celotni prihodki	2.091.850	2.515.057	120,2
Povprečno število zaposlenih	62	64	103,2
Produktivnost dela	33.740	38.693	114,7

Vir: Bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

3.4. ANALIZA PRODAJE

Prodajna funkcija zagotavlja pretvarjanje izdelkov ali storitev v denar, s čimer zagotavlja nepretrganost celotnega poslovnega procesa. Ustvarjanje proizvodov in opravljanje storitev omogočata dosego dobička podjetja šele, ko so proizvodi in storitve prodani in praviloma tudi plačani. Tedaj je z doseženo prodajno ceno potrjena družbena narava opravljenega dela. Pri odločanju o tem, kaj, komu, kako in po kakšni ceni prodajati, so že spet zelo pomembne informacije o stroških. Od njih so odvisne prodajne cene, če jih je mogoče prosto oblikovati, ali pa proizvajalne usmeritve, če so prodajne cene že določene. Prodajne odločitve pa so v podjetjih različne in za vsako od njih potrebujejo odgovorni drugačne informacije. Vsebina prodajne funkcije je varstvo in razpečevanje proizvodov ali storitev, skladiščenje proizvodov in sprejemanje ter izpolnjevanje naročil (Turk, Kavčič, Kokotec-Novak, 1998, str. 473). Obseg prodaje je odvisen od objektivnih dejavnikov (koliko so potencialni kupci pripravljene nabavljati), družbenih dejavnikov (po kakšnih kriterijih bomo usmerjali in v kakšnih oblikah bomo opravljali prodajo) in subjektivnih dejavnikov (koliko je prodajno osebje iznajdljivo, prizadevno in sposobno) (Lipovec, 1978, str. 113-114).

V okviru prodaje analiziram njen vpliv na uspešnost poslovanja podjetja z vidika obsega in strukture prodaje po prodanih količinah proizvodov ter z vidika dinamike prodaje.

3.4.1. Obseg in struktura prodaje

Obseg in strukturo prodaje spremljamo na osnovi izdanih faktur za prodane proizvode ali storitve. Spremljamo lahko vrednostni ali količinski obseg prodaje. Prodajo lahko spremljamo in ocenjujemo po različnih strukturah prodaje, in sicer po prodajnih trgih, po vrstah proizvodov, po vrstah prodaje, po stopnji uvednosti proizvodov ali storitev v poslovni program, po ABC metodi itd. (Pučko, 2001, str. 114).

Podjetje Istrabenz plini d.o.o. prodaja utekočinjene naftne pline, tehnične pline in specialne pline v tonah oz. kilogramih (odvisno od embalaže) na domačem trgu. Minimalen, skoraj zanemarljiv delež pa odpade na hrvaški trg. Podjetje si skuša odpreti poti na nove trge, kar je pogojeno z visokimi stroški izvoza blaga. Kupci so pretežno podjetja in druge ustanove ki nabavljajo pline, pomembne za njihovo proizvodnjo (okoli 70% vse prodaje), ostali kupci pa so neprofitne organizacije in gospodinjstva, ki uporabljajo pline za ogrevanje prostorov itd. (okoli 30% vse prodaje). Pri analizi prodaje sem se odločila za spremljanje in ocenjevanje količinskega obsega in strukture prodaje, podatke o tem obsegu pa sem črpala iz knjigovodskih evidenc podjetja.

Tabela 22: Obseg in struktura prodaje po prodanih količinah proizvodov podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v tonah in v %)

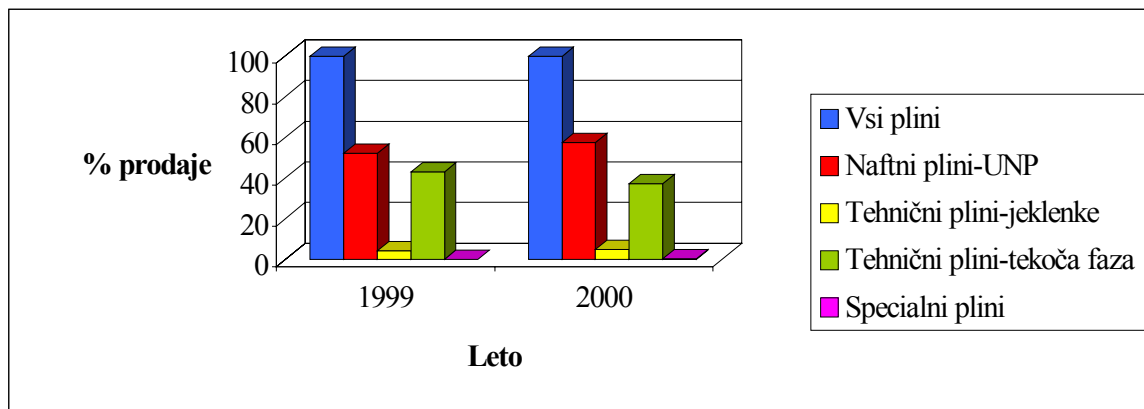
Element	1999		2000		I _{00/99}
	Količina	%	Količina	%	
Naftni plini-UNP	7.154	52,2	7.988	57,5	111,7
Tehnični plini-jeklenke	608	4,4	695	5,0	114,3
Tehnični plini-tekoča faza	5.915	43,2	5.170	37,2	87,4
Specialni plini	34	0,2	41	0,3	120,6
Skupaj	13.711	100	13.894	100	101,3

Vir: Interni pregled prodaje podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Iz tabele 22 in slike 5 je razvidno, da se je količinska prodaja vseh proizvodov v letu 2000 povečala le za dober odstotek glede na leto 1999. Približno polovico vseh prodanih proizvodov so predstavljali naftni plini-UNP, katerih prodaja se je v letu 2000 povečala za slabih 12% glede na leto prej, njihov delež v vseh prodanih proizvodih pa za 5 odstotnih točk. Tehnični plini-tekoča faza so predstavljali prav tako velik delež vseh prodanih proizvodov. V letu 2000 je ta delež znašal 37% in se v primerjavi z letom prej zmanjšal za 6 odstotnih točk, njihova prodaja pa za slabih 13%. Sočasno povečanje prodaje naftnih plinov-UNP in zmanjšanje prodaje tehničnih plinov-tekoča faza je prispevalo k minimalnemu povečanju skupne prodaje plinov. Delež tehničnih plinov-jeklenke je v letu 2000 znašal 5% vseh prodanih proizvodov in se v primerjavi s predhodnim letom povečal za dobre pol odstotne točke, prodaja pa za 14%. Najmanjši delež vseh prodanih proizvodov so predstavljali specialni plini, prodaja le-teh se je v letu 2000 povečala za slabih 21% v primerjavi z letom 1999. Prodaja tehničnih plinov-tekoča faza se je zmanjšala na račun povečanega povpraševanja po drugih vrstah plinov, kot so specialni plini, tehnični plini-jeklenke in naftni plini-UNP (boljša kakovost). Zaključujem, da v letu 2000 ni prišlo do spremembe obsega skupne prodaje plinov, izražene v količinah, na račun povečanja prodaje tehničnih plinov-UNP in sočasnega zmanjšanja prodaje tehničnih plinov-tekoča faza.

Z vrednostnega vidika je bilo nekoliko drugače, namreč vrednost prodaje se je v letu 2000 povečala za 33% glede na leto 1999. Razlog za skoraj nespremenjen obseg količinske prodaje in povečanje prodaje z vrednostnega vidika je predvsem v tem, da je podjetje v letu 2000 povečalo prodajo tistih plinov s katerimi dosega višje prodajne cene in hkrati večji zaslužek.

Slika 5: Struktura prodaje proizvodov (v %) podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000

Vir: Tabela 22.

3.4.2. Dinamika prodaje

Neenakomerna razporeditev prodaje v času praviloma povzroča večje stroške in več težav za delo prodajnega osebja. Na ritmičnost oziroma enakomernost prodaje lahko vplivajo objektivni in subjektivni dejavniki (Pučko, 2001, str. 116).

Podjetje Istrabenz plini d.o.o. s plinom oskrbuje podjetja, neprofitne ustanove in gospodinjstva na področju obalno-kraške regije ter skuša prodreti na nove trge, tudi tuje (predvsem na hrvaški trg). Pri tem se srečuje s težavami neenakomerne razporeditve prodaje. Prodaja plinov poteka celo leto, vendar se le-ta poveča v predzimskem in zimskem obdobju. Takrat se poveča tudi povpraševanje po servisiranju plinske opreme (kot so rezervoarji, jeklenke in plinske napeljave). Zaradi navedenega mora podjetje spremljati tok prodaje in mora biti dobro pripravljeno v mesecih ko se prodaja plinov in vse kar to prodajo spremlja močno poveča. Podjetja ki uporabljajo pline za lastno proizvodnjo so dokaj enakomerni odjemalci, zaradi njih podjetje Istrabenz plini d.o.o. nima večjih težav z neenakomerno razporeditvijo prodaje. S težavami se sooča, ko pline prodaja kupcem, ki jih uporabljajo v namen ogrevanja prostorov. Tako na predzimske mesece odpade kar 70% prodaje plinov v namene ogrevanja. V tem letnem času so v podjetju zelo dobro pripravljene in skušajo na najboljši način zadovoljiti slehernega kupca, kajti v

nasprotnem primeru le-ta prestopi k konkurenci. Bolj podrobna analiza dinamike prodaje ni bila mogoča zaradi nerazpoložljivosti podatkov.

3.5. ANALIZA FINANCIRANJA

V okviru finančne funkcije se ukvarjamo s priskrbo sredstev, z njihovimi naložbami in s smotrnim preoblikovanjem, z vračanjem sredstev in s preoblikovanjem obveznosti do virov sredstev. Sredstva imajo ob začetku denarno obliko in jo tudi kasneje zmeraj znova prevzemajo. Toda kadar jih proučujemo, se pojavljajo tudi v drugih oblikah. Zato s sredstvi ne smemo misliti zgolj denarnih sredstev, čeprav so ta, kadar obravnavamo financiranje, v središču pozornosti. Naloga financiranja je namreč, da stalno usklajuje denarna sredstva s potrebami. To je mogoče doseči z vnašanjem dodatnega (lastniškega) kapitala, z najemanjem novih posojil, z doseganjem primernega dobička in njegovim razporejanjem na kapital, s pravočasno izterjavo terjatev, s preoblikovanjem drugih sredstev v denarno obliko, s prilagajanjem tistih obveznosti do virov sredstev, ki zapadejo v plačilo, pritekanjem denarnih sredstev itd. . Povečanje denarnih sredstev je pogoj ali posledica vseh drugih dejavnosti v podjetju, njihovo zmanjšanje pa posledica vseh teh dejavnosti. Zato je financiranje tesno povezano z vsemi drugimi dejavnostmi. Številne odločitve o njem so odvisne zgolj od neposrednega povečanja ali zmanjšanja denarnih sredstev, mnoge pa nasprotno šele posebno vplivajo na ta sredstva (Turk, Kavčič, Kokotec-Novak, 1998, str. 517-518).

Številni avtorji razlikujejo finančno funkcijo, čeprav jo nekateri povezujejo z računovodsko in govorijo o finančno-računovodski funkciji. Razlikovanje finančnih in računovodskih poslov je navidezno težavno, ker gre pri obeh funkcijah za denarno vrednostne pojme. V blagovno-denarnih in denarno-denarnih odnosih sodobnega gospodarstva je finančna funkcija temeljna poslovna funkcija. Pomembnejše naloge finančne funkcije so pridobivanje finančnih sredstev, plasiranje finančnih sredstev, vlaganje finančnih sredstev, preoblikovanje sredstev v reprodukcijskem procesu, vračanje finančnih sredstev, usklajevanje finančnih odnosov pri virih financiranja, optimiranje struktur finančnih sredstev, optimiranje likvidnosti, urejanje delitvenega razmerja dohodka, urejanje finančnih razmerij itd. . Bistvo finančne funkcije je financiranje, gospodarjenje s finančnimi sredstvi in iz financiranja izvirajoči finančni odnosi (Lipičnik, 1993, str. 41). Financiranje podjetja delimo na aktivno financiranje (priskrba vseh finančnih virov oz. sredstev) in pasivno financiranje (vlaganje sredstev v druge oblike sredstev podjetja). Izhodiščna osnova za opazovanje financiranja v podjetju je bilanca stanja sredstev in virov sredstev podjetja (Pučko, 2001, str. 128-129).

V nadaljevanju se pri analizi financiranja osredotočim na obseg in strukturo obveznosti do virov sredstev, plačilno sposobnost in finančno stabilnost podjetja Istrabenz plini d.o.o. .

3.5.1. Obseg in struktura virov financiranja

Viri sredstev so pravne in fizične osebe, ki so v poslovnem sistemu s svojimi finančnimi naložbami ali dobavami omogočile sredstva. Viri sredstev zajemajo vlagatelje kapitala, tiste, ki poslovnemu sistemu dajejo posojila, dobavitelje, zaposlene in tiste, ki so udeleženi pri delitvi dobička. Do vseh teh virov sredstev ima poslovni sistem obveznosti. Le te obveznosti so lahko obveznosti do tujih ali vračljivih virov, obveznosti do lastnih ali nevračljivih virov, lahko so kratkoročne ali dolgoročne obveznosti (Melavc, 1995, str. 100). Obveznosti do virov sredstev lahko delimo na kapital, rezervacije, finančne in poslovne obveznosti ter pasivne časovne razmejitev (Slovenski računovodski standardi, 2002, str. 169).

Tabela 23: Obseg in struktura obveznosti do virov sredstev podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT in v %)

Element	1999		2000		I _{00/99}
	Vrednost	%	Vrednost	%	
Kapital	2.334.122	69,0	3.324.718	78,1	142,4
- Osnovni kapital	204.148	6,0	787.464	18,5	385,7
- Rezerve	570.194	16,9	523.594	12,3	91,8
- Preneseni čisti dobiček	514.099	15,2	701.376	16,5	136,4
- Revalorizac. popr. kapitala	795.982	23,5	948.921	22,3	119,2
- Nerazdeljeni čisti dobiček	249.699	7,4	363.363	8,5	145,5
Dolgoročne rezervacije	15.775	0,5	13.530	0,3	85,8
Dolgoročne obveznosti	0	0,0	0	0,0	-
Kratkoročne obveznosti	1.031.396	30,5	920.579	21,6	89,2
- iz financiranja	393.922	11,6	563.000	13,2	142,9
- iz poslovanja	637.474	18,9	357.579	8,4	56,1
Pasivne časovne razmejitve	135	0,0	579	0,0	428,9
Skupaj	3.381.428	100	4.259.406	100	126,0

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

Iz tabele 23 je razvidno, da se je vrednost obveznosti do virov sredstev v letu 2000 povečala za 26% glede na njeno vrednost v letu 1999. Povečanje vrednosti obveznosti do virov sredstev je predvsem posledica povečanja vrednosti kapitala v letu 2000 za dobrih 42% glede na leto 1999. Delež kapitala v celotni vrednosti obveznosti do virov sredstev je v letu 2000 znašal 78% in se v primerjavi s predhodnim letom povečal za 9 odstotnih točk. Če posebej analiziramo posamezne postavke kapitala opazimo, da se je v letu 2000 v primerjavi z letom prej povečala celotna vrednost kapitala, na račun povečanja vrednosti osnovnega kapitala za 286%, prenesenega čistega dobička za 36%, revalorizacijskega popravka kapitala za 19% in nerazdeljenega čistega dobička za 46% glede na leto 1999.

Zmanjšala se je le vrednost rezerv, in sicer za 8%. Kratkoročne obveznosti so predstavljale drugi največji delež vseh obveznosti do virov sredstev, ki so v letu 2000 znašale 22% in se v primerjavi s predhodnim letom zmanjšale za 9 odstotnih točk. Vrednost kratkoročnih obveznosti se je v letu 2000 zmanjšala za 11 % glede na leto 1999 in tako vplivala na skupni obseg obveznosti do virov sredstev. Poleg naštetega so celotne obveznosti do virov sredstev sestavljale še dolgoročne rezervacije, ki so se v letu 2000 zmanjšale za 14% in pasivne časovne razmejitve, katerih podjetje ni imelo oz. je bil njihov delež v celotnih obveznostih do virov sredstev minimalen.

Pri ocenjevanju strukture obveznosti do virov sredstev se naslanjamo na izračunavanje dveh samostojnih kazalcev, stopnje kapitalizacije in stopnje zadolženosti, ki nam omogočata takoj oblikovati sodbo o obstoju problemskega položaja. Za oba kazalca velja, da naj bi bila njuna vrednost blizu 50% (Pučko, 2001, str. 131-132).

$$\text{Stopnja kapitalizacije} = \frac{\text{lastni viri}}{\text{vsi viri}} \geq 0,5$$

$$\text{Stopnja zadolženosti} = \frac{\text{tuji viri}}{\text{vsi viri}} \leq 0,5$$

Poleg tega je zanimivo računati še finančni vzvod, ki prikazuje razmerje med tujimi in lastnimi viri (Pučko, 2002, str. 141).

$$\text{Finančni vzvod} = \frac{\text{tuji viri}}{\text{lastni viri}}$$

Tabela 24: Stopnja kapitalizacije, stopnja zadolženosti in finančnega vzvoda podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Lastni viri	2.334.122	3.324.718	142,4
Tuji viri	1.047.306	934.688	89,2
Skupaj viri	3.381.428	4.259.406	126,0
Stopnja kapitalizacije (v%)	69,0	78,1	113,2
Stopnja zadolženosti (v%)	31,0	21,9	70,6
Finančni vzvod (v%)	44,9	28,1	62,6

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

Iz tabele 24 je razvidno, da je stopnja kapitalizacije v letu 2000 znašala 78%, kar ni v skladu s splošno veljavnim pravilom o 50% udeležbi lastnih in tujih virov in se je v primerjavi s predhodnim letom povečala za 9 odstotnih točk oz. se je njena vrednost

povečala za 13%. Vzrok za tako visoko stopnjo kapitalizacije je v velikem obsegu lastnih virov, ki so se v letu 2000 povečali še za 42% glede na leto prej, kar pomeni, da se je podjetje odrekalo izkoriščanju finančnega vzvoda. Stopnja zadolženosti pa je v letu 2000 znašala 22% in se v primerjavi s predhodnim letom zmanjšala za 9 odstotnih točk oz. se je njena vrednost zmanjšala za dobrih 29%. Vzrok za zmanjšanje stopnje zadolženosti je predvsem v zmanjšanju vrednosti tujih virov v letu 2000 glede na leto 1999 za skoraj 11%, kar je sicer za podjetje varnejše, vendar ne preveč smotno. Če bi podjetje svoje poslovanje financiralo s pretežno tujimi viri, bi lahko imelo težave s stabilnostjo poslovanja. Finančni vzvod je v letu 1999 znašal 45% in se v naslednjem letu zmanjšal za dobrih 37% oz. za 17 odstotnih točk. Vzrok za njegovo zmanjšanje je bil v zmanjšanju tujih virov za 11% in sočasnemu povečanju lastnih virov za 42% v letu 2000 glede na leto prej.

3.5.2. Plačilna sposobnost

S pojmom plačilna sposobnost podjetja mislimo na sposobnost podjetja, da poravnava v določenem trenutku svoje obveznosti. Podjetje je plačilno sposobno takrat, kadar razpolaga vsaj s tako vsoto denarja, kot v določenem roku ustreza znesku obveznosti, zato je plačilna sposobnost usklajevanje obveznosti in sredstev glede na obseg in čas. Obveznosti, ki jih mora podjetje poravnati, se nanašajo na dobavitelje blaga in storitev, na posojilodajalca in druge tekoče obveznosti, ki jih ima podjetje. Plačilna sposobnost bo dosežena, če bodo za kritje obveznosti pravočasno priskrbljena zadostna denarna sredstva. Elementi politike sredstev so torej pravočasnost, zadostnost in likvidnost sredstev (Žnidaršič-Kranjc, 1995, str. 233). Plačilno sposobnost podjetja lahko merimo s tremi kazalci likvidnosti in jo ugotavljamo iz podbilance kratkoročno vezanih sredstev ter virov sredstev. Ti kazalci likvidnosti so količnik obratne likvidnosti, količnik hitrega preizkusa likvidnosti in količnik denarne likvidnosti (Pučko, 2001, str. 142).

$$\text{Količnik obratne likvidnosti} = \frac{\text{obratna sredstva}}{\text{kratkoročne obveznosti}} \geq 2$$

$$\text{Količnik hitrega preizkusa likvidnosti} = \frac{\text{obratna sredstva} - \text{zaloge}}{\text{kratkoročne obveznosti}} \geq 1$$

$$\text{Količnik denarne likvidnosti} = \frac{\text{denarna sredstva} + \text{prodajivi vrednostni papirji}}{\text{kratkoročne obveznosti}}$$

Iz tabele 25 je razvidno, da je bila vrednost količnika obratne likvidnosti v letu 2000 0,6 in se je v primerjavi z letom 1999 povečala za odstotek, vendar ni dosegala priporočljive minimalne vrednosti 2. Vrednost količnika hitrega preizkusa likvidnosti je v letu 2000 znašala 0,5 in se glede na predhodno leto zmanjšala za dobrih 13% ter hkrati ni dosegala

Tabela 25: Kazalci plačilne sposobnosti podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000
(v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Denarna sredstva	12.392	20.186	162,9
Zaloge	58.923	129.660	220,0
Obratna sredstva	654.502	591.067	90,3
Kratkoročne obveznosti	1.031.396	920.579	89,2
Količnik obratne likvidnosti	0,635	0,642	101,1
Količnik hitrega preizkusa likvidnosti	0,577	0,501	86,8
Količnik denarne likvidnosti	0,012	0,022	183,3

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

priporočljive minimalne vrednosti 1. Zmanjšanju tega količnika je botrovalo predvsem povečanje vrednosti zalog v letu 2000 za 120% in sočasno zmanjšanje vrednosti kratkoročnih obveznosti za 11%. Bolj opazno je bilo povečanje vrednosti kazalca denarne likvidnosti za 83% v letu 2000 glede na leto 1999, vzrok temu je bilo povečanje vrednosti denarnih sredstev v letu 2000 za 63% in zmanjšanje vrednosti kratkoročnih obveznosti za 11% glede na leto 1999.

Razlog za tako nizko plačilno sposobnost je v velikih kratkoročnih obveznostih podjetja. Vzrok za tako velike kratkoročne obveznosti je bil v najemu kratkoročnega kredita za nakup deleža Plinarne Maribor, ki ga podjetje želi poravnati v nekaj letih. Sklepam, da je podjetje Istrabenz plini d.o.o. v obeh proučevanih obdobjih imelo težave z ohranjanjem likvidnosti (zaradi velikega zneska kratkoročnih obveznosti), vendar samo podjetje meni, da bo kmalu poplačalo vse obveznosti kredita in se tako znebilo težav z ohranjanjem likvidnosti.

3.5.3. Finančna stabilnost

Finančno stabilnost podjetja ugotavljamo iz podbilance dolgoročno vezanih sredstev in virov sredstev, merimo pa jo s količnikom finančne stabilnosti, ki ga izračunamo kot razmerje med dolgoročnimi viri sredstev ter dolgoročno vezanimi sredstvi. Če vrednost količnika finančne stabilnosti ne dosega 1 bo imelo podjetje težave pri ohranjanju svoje likvidnosti, kajti del dolgoročno vezanih sredstev financira z dolgoročnimi viri. Če pa vrednost količnika presega vrednost 1 pomeni, da ima podjetje prevelike dolgoročne vire sredstev, kar je praviloma nesmotrno (Pučko, 2001, str. 141).

$$\text{Količnik finančne stabilnosti} = \frac{\text{dolgoročni viri sredstev}}{\text{dolgoročno vezana sredstva}} =$$

$$= \frac{\text{kapital} + \text{dolgoročne rezervacije} + \text{dolgoročne obveznosti}}{\text{stalna sredstva} + \text{dolgoročne terjatve iz poslovanja}} \approx 1$$

Tabela 26: Izračun količnika finančne stabilnosti za podjetje Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Element	1999	2000	I _{00/99}
Kapital	2.334.122	3.324.718	142,4
Dolgoročne rezervacije	15.775	13.530	85,7
Stalna sredstva	2.726.926	3.668.339	134,5
Dolgoročne terjatve iz poslovanja	167.952	0	-
Količnik finančne stabilnosti	0,812	0,910	112,1

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

Iz tabele 26 je razvidno, da je bil količnik finančne stabilnosti v obeh proučevanih obdobjih manjši od 1 in se v letu 2000 nekoliko bolj približal vrednosti 1, saj je znašal 0,9. V primerjavi z letom 1999 se je količnik finančne stabilnosti v letu 2000 povečal za 12%. Podjetje je imelo težave z ohranjanjem likvidnosti (predvsem v letu 1999 in manj v letu 2000), saj je večinski del dolgoročno vezanih sredstev financiralo z dolgoročnimi viri. Povečanje vrednosti količnika finančne stabilnosti v letu 2000 je pripomoglo k izboljšanju finančne stabilnosti podjetja.

Z analizo poslovnih funkcij ugotavljam, da se je število zaposlenih v podjetju Istrabenz plini d.o.o. v letu 2000 povečalo za tri. Dva sta imela VI oz. VII stopnjo izobrazbe, kar je za nadaljni razvoj podjetja zelo spodbudno. Boljša izkoriščenost delovnega časa pa je prav tako pripomogla k boljšemu izidu poslovanja. Z analizo nabave sem ugotovila, da se je leta v letu 2000 povečala za 8%. Nabava se je na domačem trgu povečala, na tujem pa zmanjšala, kar pomeni, da je podjetje zelo odvisno od razmer na domačem trgu. Analiza produktivnosti je pokazala, da se je leta v letu 2000 povečala za slabih 15%, kar pomeni da je bilo podjetje produktivnejše glede na leto 1999. Z analizo prodaje sem ugotovila, da je ostala količinska prodaja v letu 2000 skoraj nespremenjena predvsem na račun povečanja prodaje naftnih plinov-UNP in sočasnega zmanjšanja prodaje tehničnih plinov-tekoča faza. Z vrednostnega vidika pa se je prodaja povečala za 33% na račun povečanja prodaje tistih plinov s katerimi podjetje dosega višje prodajne cene in hkrati večji zaslužek. Z analizo financiranja pa sem ugotovila, da stopnja zadolženosti in stopnja kapitalizacije nista dosegali optimalne vrednosti. Prav tako je bilo s plačilno sposobnostjo, saj je imelo podjetje Istrabenz plini d.o.o. veliko kratkoročnih obveznosti (najem kredita za nakup deleža Plinarne Maribor). Z analizo finančne stabilnosti sem prav tako ugotovila, da količnik finančne stabilnosti ni dosegal optimalne vrednosti 1, vendar se ji je v letu 2000 nekoliko približal.

4. SKLEP

Svoje diplomsko delo zaključujem s sklepnim poglavjem, v katerem povzemam ključne problemske situacije, ki sem jih spoznala z izvajanjem posameznih analiz in predlagam rešitve. Na koncu poglavja navajam omejitve s katerimi sem se srečala pri izdelavi diplomskega dela.

Pri analizi uspešnosti poslovanja sem ugotovila, da je v letu 2000 prišlo do povečanja rentabilnosti sredstev za 24% na račun povečanja ekonomičnosti za 4% in do povečanja rentabilnosti kapitala za 12% na račun povečanja čistega dobička. Pri analizi poslovnega uspeha pa sem ugotovila, da se je vrednost čistega dobička povečala za slabih 46%. Njegovo povečanje je bila posledica večjega povečanja prihodkov glede na odhodke, in sicer za 4 odstotne točke. Analiza ekonomičnosti je pokazala, da je v letu 2000 podjetje poslovalo ekonomično, kajti vrednost vseh treh kazalcev ekonomičnosti je bila večja od 1. Ekonomičnost se je v vseh treh primerih povečala za približno 4%. Sklepam, da je podjetje v letu 2000 poslovalo bolj uspešno kot leto prej.

Pri analizi stalnih sredstev sem ugotovila, da se je njihova vrednost v letu 2000 povečala za slabih 35%, predvsem na račun povečanja dolgoročnih finančnih naložb za 84%, ki so predstavljale kar dobro polovico vseh stalnih sredstev. Največji delež dolgoročnih naložb so predstavljale naložbe v nakup deleža Plinarne Maribor. Drugo slabo polovico stalnih sredstev pa so predstavljala opredmetena osnovna sredstva, katerih vrednost se je v letu 2000 zmanjšala za 3%. Glede na stopnjo odpisanosti osnovnih sredstev, ki je v letu 2000 presegala 50% sem prišla do zaključka, da bo podjetje moralo obnoviti in menjati osnovna sredstva ter tako slediti tehnološkemu napredku.

Pri analizi gibljivih sredstev sem ugotovila, da se je njihov obseg v letu 2000 zmanjšal za slabih 10%. Največji delež gibljivih sredstev so v letu 2000 predstavljale kratkoročne terjatve iz poslovanja, in sicer 67%. Zanimivo je bilo povečanje zalog v letu 2000 za 120% na račun izgradnje novega prostora, s katerim se je povečala kapaciteta skladiščenja plinov. Na zmanjšanje gibljivih sredstev pa je v končni fazi vplivalo popolno zmanjšanje dolgoročnih terjatev iz poslovanja zaradi odpisa dolgoročnih terjatev v letu 2000. Z analizo hitrosti obračanja obratnih sredstev sem ugotovila, da sta se koeficient obračanja obratnih sredstev in koeficient obračanja kratkoročnih terjatev povečala, prvi se je povečal za dobrih 5%, drugi pa prav tako za 12%. Sočasno pa se je skrajšalo trajanje obrata obratnih sredstev za 5 dni in trajanje obrata kratkoročnih terjatev za 7 dni. Koeficient obračanja zalog in trajanje obrata zalog sta ostala nespremenjena.

Pri analizi zaposlenih ni prišlo do večjih sprememb, saj se je njihovo povprečno število izračunano na osnovi mesečnih stanj v letu 2000 povečalo le za 3%. Tako majhno povečanje števila zaposlenih, podjetje opravičuje z dodatnim izobraževanjem obstoječega

kadra. Z analizo strukture zaposlenih sem prišla do ugotovitve, da približno polovica vseh zaposlenih je imela med I-IV stopnjo izobrazbe. V letu 2000 je prišlo do povečanja števila zaposlenih med VI-VII stopnjo izobrazbe, in sicer za dobrih 14%, kar je za nadaljni razvoj podjetja zelo spodbudno. Z analizo dinamike zaposlenih sem prišla do ugotovitve, da je podjetje v letu 2000 zaposlilo 3 nove delavce in nikogar odpustilo. Analiza tehnične opremljenosti dela pa je pokazala, da se je v letu 2000 tehnična opremljenost dela zmanjšala za minimalnih 2%, kar pa za podjetje ni spodbudno, vendar ne povzroča večjih težav. Z zadnjo analizo izkoriščenosti delovnega časa sem prišla do ugotovitve, da se je v letu 2000 stopnja izkoriščanja delovnega časa povečala za 8% in tako pripomogla k boljšem izidu poslovanja.

Pri analizi nabave sem ugotovila, da se je vrednost količinske nabave v letu 2000 povečala za dobrih 8% in da večji del nabave odpade na domači trg (nabava se je na tem trgu v letu 2000 še povečala), manjši pa na tuje trge (nabava se je na teh trgih v letu 2000 še zmanjšala). Nabava je na tujem trgu povezana z višjimi stroški (prevoz, skladiščenje, zavarovanje, carinjenje itd.), tako da se podjetje bolj odloča za nabavo na domačem trgu. S primerjavo obveznosti do dobaviteljev in terjatev do kupcev sem ugotovila, da se je v letu 2000 koeficient obračanja terjatev do kupcev povečal za 12%, dnevi vezave terjatev pa so se skrajšali za 7 dni. Koeficient obračanja obveznosti do dobaviteljev se je povečal za slabih 23%, dnevi vezave obveznosti pa so se skrajšali za 15 dni. Dnevi vezave terjatev do kupcev so bili krajši od dnevov vezave obveznosti do dobaviteljev, kar pomeni, da je podjetje prej dobilo poravnane terjatve in kasneje poravnalo svoje obveznosti, kar je za podjetje ugodno. Z analizo produktivnosti sem ugotovila, da se je v letu 2000 le-ta povečala za slabih 15% na račun povečanja celotnih prihodkov.

Z analizo prodaje sem prišla do ugotovitve, da pretežen del prodaje odpade na prodajo v obalno-kraški regiji in da se je vrednost količinske prodaje v letu 2000 povečala le za dober odstotek. Največji problem se je pokazal pri prodaji tehničnih plinov-tekoča faza, katerih delež je v letu 2000 znašal kar 37% vseh plinov, vrednost njihove prodaje pa se je zmanjšala za slabih 13%. Vzrok za padec prodaje tehničnih plinov-tekoča faza je predvsem v tem, da se je v letu 2000 povečalo povpraševanje po ostalih vrstah plinov, kot so naftni plini-UNP, tehnični plini-jeklenke in specialni plini (boljša kakovost, večji izkoristek). Zmanjšanje prodaje tehničnih plinov-tekoča faza in sočasno povečanje prodaje naftnih plinov-UNP, je bilo vzrok za nespremenjen obseg količinske prodaje vseh plinov v letu 2000 glede na leto 1999. Z vrednostnega vidika pa se je prodaja povečala za 33%, na račun povečanja prodaje tistih plinov s katerimi podjetje dosega višje prodajne cene in večji zaslužek. Pri prodaji se podjetje srečuje s problemom omejenosti slovenskega trga. Za povečanje prodaje, bi podjetje moralo nujno povečati prodajo na tujih trgih (predvsem na trgih bivše Jugoslavije), kar pa je zaenkrat povezano z visokimi stroški izvoza proizvodov.

Pri analizi financiranja sem prišla do ugotovitve, da se je stopnja kapitalizacije v letu 2000 povečala za 13% in je znašala 78%, kar presega optimalno stopnjo kapitalizacije (50%). Vzrok temu je bil v velikem obsegu lastnih virov, kar pomeni, da se je podjetje odrekalo izkoriščanju finančnega vzvoda. Stopnja zadolženosti se je v letu 2000 zaradi zmanjšanja vrednosti tujih virov zmanjšala za dobrih 29% in tako znašala 22%, kar je za podjetje sicer varnejše, vendar ne preveč smotrno.

Na pravo težavo pa sem naletela, ko sem analizirala plačilno sposobnost podjetja. Vrednost količnika obratne likvidnosti v letu 2000 je bila 0,6 in se povečala za odstotek, vendar še vedno ni dosegala priporočljive minimalne vrednosti 2. Vrednost količnika hitrega preizkusa likvidnosti je bila v letu 2000 0,5 in se v primerjavi s predhodnim letom zmanjšala za dobrih 13% in prav tako ni dosegala minimalne vrednosti 1. Vzrok je v velikih kratkoročnih obveznostih, ki so se v letu 2000 sicer zmanjšale za 11%, vendar je bil njihov obseg vseeno velik. Vzrok za tako veliko kratkoročnih obveznosti je bil v najemu kratkoročnega kredita za nakup deleža Plinarne Maribor, ki ga podjetje želi poravnati v nekaj letih. Smotrnejše bi bilo najeti dolgoročni kredit oz. del kratkoročnih obveznosti spremeniti v dolgoročne.

Nekoliko manjša težava, vendar za podjetje nič manj pomembna, je ohranjanje finančne stabilnosti podjetja. Vrednost količnika finančne stabilnosti je bila v letu 2000 0,9 in se v primerjavi s predhodnim letom povečala za 12% ter se tako bolj približala vrednosti 1. Tako je podjetje večinski del dolgoročno vezanih sredstev financiralo z dolgoročnimi viri sredstev. Povečanje vrednosti količnika finančne stabilnosti v letu 2000 je pripomoglo k izboljšanju finančne stabilnosti podjetja.

Iz navedenega sklepam, da je bilo podjetje Istrabenz plini d.o.o. v letu 2000 bolj uspešno kot v letu prej, vendar je še vedno imelo težave z ohranjanjem likvidnosti in finančne stabilnosti.

Pri izdelavi diplomskega dela sem naletela na težave pri zbiranju podatkov potrebnih za analizo. Najtežje sem dobila podatke v zvezi z dobavitelji in kupci podjetja (nekateri dobavitelji in kupci so za podjetje poslovna skrivnost). Dobavitelje sem zato strukturirala le na domače in tuje brez navajanja njihovih imen. Omejitev predstavlja tudi omejen obseg diplomskega dela. Vse navedene težave so bile vzrok, da nisem mogla opraviti nekaterih delnih analiz, z njihovo vključitvijo pa bi to analizo še izboljšala.

LITERATURA

1. BOŠNJAK Marko: Gradivo za vaje in seminar za predmeta upravljanje in ravnanje podjetja in temelji managementa. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 99 str.
2. HOČEVAR Marko, IGLIČAR Aleksander: Osnove računovodstva. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1995. 268 str.
3. KOLETNIK Franc: Računovodstvo za notranje uporabnike. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1996. 453 str.
4. KRANJC-ŽNIDARŠIČ Alenka: Ekonomika podjetja. Postojna: Dej d.o.o., 1995. 272 str.
5. LIPIČNIK Bogdan, PUČKO Danijel, ROZMAN Rudi: Ekonomika in organizacija podjetja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1991. 1 zv.
6. LIPIČNIK Bogdan: Organizacija podjetja. 2. knjiga: Ekonomika in organizacija podjetja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1993. 289 str.
7. LIPOVEC Filip: Uvod v analizo poslovanja. Kranj: Moderna organizacija, 1974. 136 str.
8. LIPOVEC Filip: Analiza in planiranje poslovanja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1978. 124 str.
9. MANSFIELD Edwin: Managerial economics. New York, London: W.W. Norton & Company, Inc., 1993. 648, A-83 str.
10. PEARCE John A., ROBINSON Richard B.: Strategic management: formulation. Burr Ridge: Irwin, 1994. 935 str.
11. PUČKO Danijel: Analiza in načrtovanje poslovanja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 335 str.
12. PUČKO Danijel, ROZMAN Rudi: Ekonomika in organizacija podjetja. 1.knjiga: Ekonomika podjetja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 344 str.
13. REBERNIK Miroslav: Ekonomika podjetja. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1994. 298 str.
14. REID C. Gavin: Small business enterprise: An economic analysis. New York: Routledge, 1993. 327 str.
15. REJC Adriana, LAHOVNIK Andrej: Priporočnik za ekonomiko podjetja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 118 str.
16. ROZMAN Rudi: Analiza in oblikovanje organizacije. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 154 str.
17. SLOVENSKI RAČUNOVODSKI STANDARDI. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002. 319 str.
18. STEPKO Draga: Ekonomika podjetja. Pojmovanje prihodkov, odhodkov, in čistega poslovnega rezultata. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1991. 73 str.
19. TURK Ivan, MELAVC Dane: Uvod v računovodstvo. Kranj: Moderna organizacija v sestavi fakultete za organizacijske vede, 1995. 492 str.

20. TURK Ivan, KAVČIČ Slavka, KOKOTEC-NOVAK Majda: Poslovodno računovodstvo. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1998. 620 str.
21. TURK Ivan, KAVČIČ Slavka, KOKOTEC-NOVAK Majda, KOŽELJ Stanko, MELAVC Dane, ODAR Marjan: Finančno računovodstvo. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1999. 841 str.

VIRI

1. Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999.
2. Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.2000.
3. Bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 1999.
4. Bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 2000.
5. Interni pregled nabave podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 1999.
6. Interni pregled nabave podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 2000.
7. Interni pregled prodaje podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 1999.
8. Interni pregled prodaje podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 2000.
9. Kadrovska evidenca podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 1999.
10. Kadrovska evidenca podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 2000.
11. Poslovno poročilo skupine Istrabenz d.d. za leto 2000.
12. Poslovno poročilo podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 2000.
13. Priloga k bilanci stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 1999.
14. Priloga k bilanci stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leto 2000.

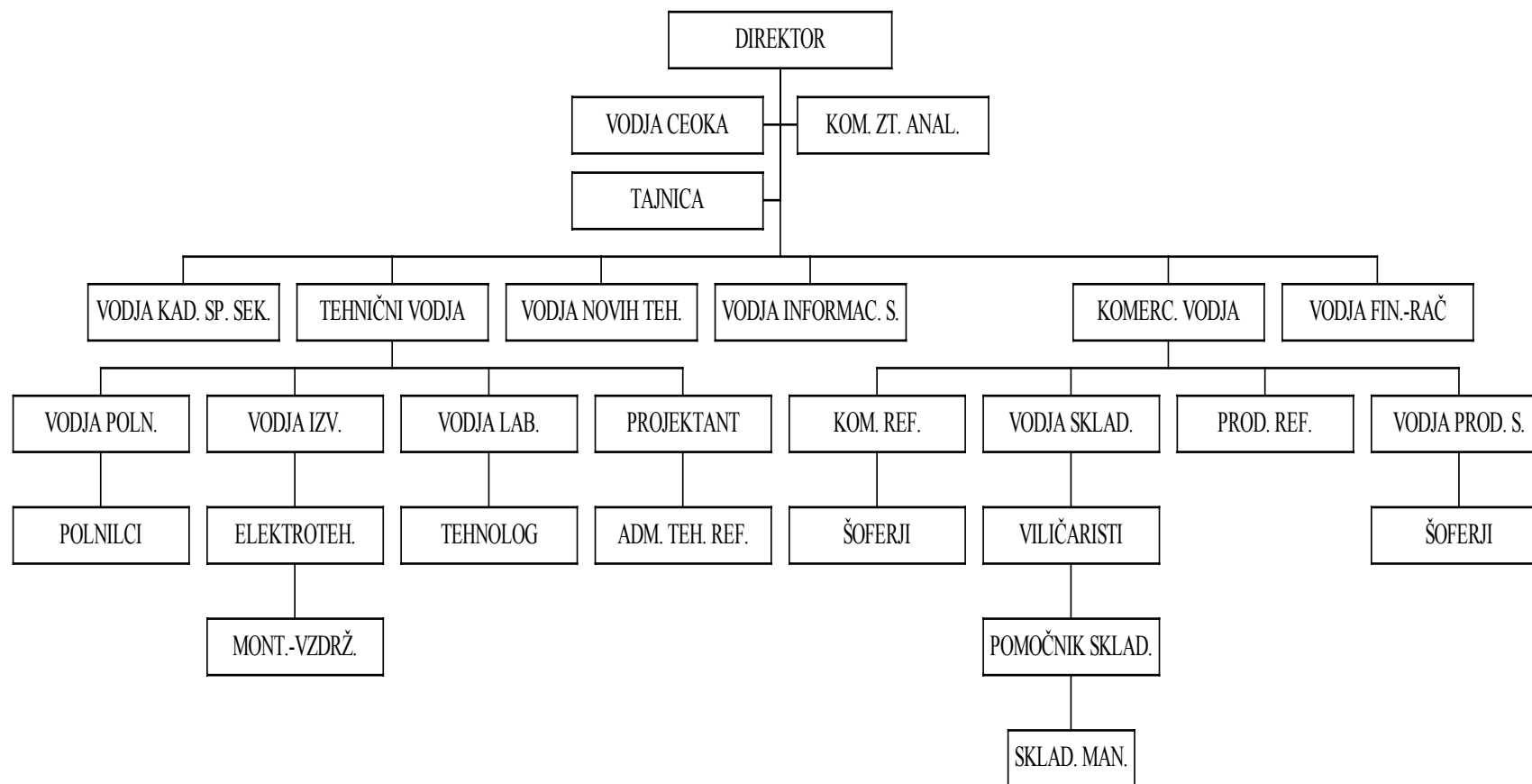
PRILOGE

Priloga 1: Organizacijska struktura podjetja Istrabenz plini d.o.o. .

Priloga 2: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

Priloga 3: Bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.

Priloga 1: Organizacijska struktura podjetja Istrabenz plini d.o.o.

Vir: Poslovno poročilo podjetja istrabenz plini d.o.o. .

Priloga 2: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in
31.12.2000 (v 000 SIT)

ELEMENT	TEKOČE CENE	STALNE CENE (leto 2000)	
	leto 1999	leto 1999	leto 2000
STALNA SREDSTVA	2.504.064	2.726.926	3.668.339
Neopredmetena dolgoročna sredstva	4.154	4.524	2.812
Opredmetena osnovna sredstva	1.413.773	1.539.599	1.488.773
Dolgoročne finančne naložbe	1.086.137	1.182.803	2.176.754
GIBLJIVA SREDSTVA	601.012	654.502	591.067
Zaloge	54.107	58.923	129.660
Dolgoročne terjatve iz poslovanja	154.227	167.952	0
Kratkoročne terjatve iz poslovanja	345.979	376.771	395.053
Kratkoročne finančne naložbe	33.290	36.253	44.894
Denarna sredstva	11.379	12.392	20.186
Aktivne časovne razmejitev	2.030	2.211	1.274
SKUPAJ SREDSTVA	3.105.076	3.381.428	4.259.406
KAPITAL	2.143.363	2.334.122	3.324.718
Osnovni kapital	187.464	204.148	787.464
Rezerve	523.594	570.194	523.594
Preneseni čisti dobiček ali izguba iz prejš. let	472.084	514.099	701.376
Revalorizacijski popravek kapitala	730.929	795.982	948.921
Nerazdeljeni čisti dobiček	229.292	249.699	363.363
DOLGOROČNE REZERVACIJE	14.486	15.775	13.530
KRATK. OBV. IZ FINANCIRANJA	361.728	393.922	563.000
KRATK. OBVEZNOSTI IZ POSLOVANJA	585.375	637.474	357.579
PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	124	135	579
SKUPAJ OBV. DO VIROV SREDSTEV	3.105.076	3.381.428	4.259.406

Vir: Bilanca stanja podjetja Istrabenz plini d.o.o. na dan 31.12.1999 in 31.12.2000.

Priloga 3: Bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000 (v 000 SIT)

ELEMENT	TEKOČE CENE	STALNE CENE (leto 2000)	
	leto 1999	leto 1999	leto 2000
ČISTI PRIHODEK IZ PRODAJE	1.775.502	1.933.522	2.357.196
VREDNOST USRED. LASTNIH PROIZV.	53.377	58.128	0
KOSMATI DONOS IZ POSLOVANJA	1.828.879	1.991.650	2.357.196
STR. BLAGA, MATERIALA IN STORIT.	1.199.397	1.306.143	1.589.703
Nabavna vrednost prodanega blaga	972.610	1.059.172	1.352.265
Stroški materiala	71.793	78.183	85.999
Stroški storitev	154.994	168.788	151.439
STROŠKI DELA	252.528	275.003	266.790
Stroški plač	178.053	193.900	194.673
Stroški za socialno varnost	28.310	30.830	31.883
Ostali stroški dela	46.165	50.273	40.234
AMORTIZACIJA	149.377	162.674	165.609
Amort. opredmet. in neopredmet. dolg. sredst.	149.377	162.674	165.609
ODPISI OBRATNIH SREDSTEV	5.414	5.895	26.618
DRUGI ODHODKI POSLOVANJA	3.520	3.833	2.680
DOBIČEK ALI IZGUBA IZ POSLOV.	218.643	238.102	305.796
PRIHODKI OD FINANCIRANJA	51.924	56.546	136.424
Prih. na podlagi deležev iz dob. podjetij v skup.	32.180	35.044	104.100
Prihodki iz obresti	11.136	12.127	22.991
Prihodki od pozitivnih tečajnih razlik	1.009	1.099	3.282
Drugi prihodki od financiranja	659	718	36
Revalorizacijski presežek	6.940	7.558	6.015
ODHODKI FINANCIRANJA	18.133	19.747	25.951
Odhodki za obresti	10.948	11.923	19.972
Odhodki za negativne tečajne razlike	3.495	3.806	5.945
Drugi odhodki od financiranja	3.690	4.018	34
DOB. ALI IZG. IZ REDNEGA DELOV.	252.434	274.901	416.269
IZREDNI PRIHODKI	40.086	43.654	21.437
IZREDNI ODHODKI	23.539	25.635	2.991
CELOTNI DOBIČEK ALI IZGUBA	268.981	292.920	434.715
DAVKI	39.690	43.222	71.352
ČISTI DOB. ALI IZG. POSLOV. LETA	229.291	249.698	363.363

Vir: Bilanca uspeha podjetja Istrabenz plini d.o.o. za leti 1999 in 2000.